

تدوین مدل پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی بوشهر با تاکید بر ارتقاء احساس امنیت زنان در رده سنی ۱۸-۶۰ سال

پرنیان عبیدی

گروه معماری، دانشکده معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

وحیده حجتی*

استادیار، گروه شهرسازی، گروه شهرسازی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

حمیدرضا عظمتی

استاد، گروه معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۳

چکیده

پرداختن به بحث امنیت در ادبیات معماری و طراحی شهری در قالب ارائه مدل پیشگیری از جرم در محدوده‌های مسکونی دارای سابقه طولانی است. توجه به این موضوع با تاکید بر بحث جغرافیای انسانی در بستر شهری خاص و انتخاب گروه زنان به واسطه تفاوت احساس امنیت در این گروه نسبت به سایر گروه‌ها و نیز به‌خاطر حضورپذیری بیشتر زنان در مجتمع‌های مسکونی، ضرورت پرداختن به تدوین مدلی جدید برای پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی بوشهر برای زنان را در قالب یک هدف ایجاب می‌نماید. روش تحقیق ترکیبی و بر حسب هدف، کاربردی و پرسشنامه محقق ساخته با ۶۰ گویه است. جامعه آماری بررسی حاضر، کلیه ساکنین ۱۸-۶۰ سال مجتمع‌های (باغ نار، سینا، مروارید و وحدت) واقع در شهر بوشهر بوده و حجم نمونه، طبق فرمول کوکران ۳۱۳ نفر می‌باشد. پرسشنامه‌ها بین افرادی با حداقل مدت سکونت ۲ سال در مجتمع‌ها به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی توزیع شد. با استفاده از نرم افزار SPSS 22 و Amos 22 نتایج منتج گردید. نتایج نشان داد که متغیرهای معماری- کالبدی با اثر مستقیم (۰/۹۳۸) و عوامل معنایی و نشانه شناختی با اثر مستقیم (۰/۱۳۱) بیشترین و کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌های شهر بوشهر را تبیین نموده است که باید این عوامل مهم در طراحی معماری مجتمع‌های مسکونی جدید در نظر گرفته شود. ساکنان مجتمع باغ نار و مروارید به ترتیب بیشترین و کمترین میزان احساس امنیت را نسبت به مجتمع‌های دیگر دارند. احساس امنیت بر اساس جنسیت در مجتمع مروارید متفاوت است و زنان نیاز به افزایش احساس امنیت بیشتری دارند.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، پیشگیری از جرم، مجتمع‌های مسکونی، بوشهر.

۱. مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری معماری نگارنده اول، تحت راهنمایی دکتر وحیده حجتی و مشاوره دکتر حمیدرضا عظمتی در دانشکده معماری دانشگاه آزاد اسلامی شیراز در حال انجام است.

* نویسنده مسئول: vahideh.hodjati@gmail.com

مقدمه

مسکن فقط یک سرپناه نیست نمادی از ارزش شخصی، موقعیت اجتماعی و امنیت است (Gotham et al., 2019: 71). امنیت پس از نیازهای اولیه، در مرتبه دوم نیازهای انسانی مازلو قرار دارد (Bemanian, Mahmoudi Nejhad, 2021). (14) امروزه خانه دیگر فقط یک سرپناه برای حفاظت آدمی از شرایط بیرونی نیست؛ بلکه مامن آرامش و سلامت روحی است که آرامش انسان در آن تأمین می‌شود. اهمیت این مسئله تا جایی است که داشتن سرپناه متناسب با نیاز آدمی پس از غذا، اصلی‌ترین نیاز انسانی محسوب می‌شود (Ahmadi, Charehjo, 2021: 94). امروزه، مسکن مفهوم خاصی از مکانی برای سکونت و امنیت است. ملاحظات کامل اصول طراحی می‌تواند موجب بهبود امنیت مناطق برای افراد و دارایی‌هایشان و نیز کیفیت محیط پیرامونی گردد. در طراحی به منظور مقابله با جرم و ایجاد امنیت در جامعه بایستی برنامه‌ریزی و طرح‌های توسعه نوین در نظر گرفته شود.

زنان نیمی از جامعه را تشکیل می‌دهند و طی دهه‌های اخیر حضور آنها به شدت افزایش یافته است. یکی از عواملی که به عنوان عامل تعیین کننده در حضور زنان در فضاهای شهری، مطرح است، وجود مولفه‌ی امنیت و به ویژه احساس امنیت می‌باشد (Salehi, Hosseini, 2021: 209). گروه‌های آسیب‌پذیر در برابر جرم، کودکان، زنان و سالمندان هستند که در این پژوهش به‌طور خاص، ارتقاء احساس امنیت زنان مورد بحث قرار گرفته است. حضور زنان در فضا کم‌رنگ است. زنان از لحاظ روحی در برابر ناامنی آسیب‌پذیرتر هستند و ترس بیشتری دارند. امنیت روانی خصیصه زنان نسبت به مردان ضعیف‌تر است. با توجه به اهمیت امنیت زنان در مجتمع‌های مسکونی ضرورت دارد مدلی پیشنهاد شود.

در سرشماری‌ها سن شروع سالمندی برای بازنشستگی، عرضه خدمات و مراقبت‌ها ۶۰ سال اعلام شده است (Partovi et al., 2022: 144). از سن ۶۰ سال به بالا یعنی سالمندان در این پژوهش حذف شده است تا بتوان به‌طور خاص‌تر تنها احساس امنیت زنان مد نظر قرار گیرد. از نظر سنی، رده بندی اعلام شده برای جوانی ۱۸-۳۰ سالگی است (Biranvand et al., 2020: 105). با توجه به اینکه ایران کشوری جوان است و تعداد زیادی از زنان، جوان و میانسال هستند به لحاظ فراوانی و تعداد مناسب‌تر است و زنان میانسال بیشتر در جامعه حضور دارند ولی چون کودکان و سالمندان تحت مراقبت هستند از این پژوهش حذف شده‌اند و ایجاد امنیت برای زنان جوان در این پژوهش مد نظر است پس رده‌ی سنی ۱۸ تا ۶۰ سال انتخاب شده است.

به استناد آخرین سالنامه آماری ۱۴۰۰، بیشترین ناامنی‌ها در بوشهر، سرقت از منازل و اماکن خصوصی (بالتر از سرقت مغازه، اتومبیل و...) بوده است (Management and Planning Organization, Statistical Center of Iran, 2023: 551).

با توجه به اینکه جنسیت و سن به عنوان متغیر کنترل در مدل تحقیق در نظر گرفته شده است، این پژوهش با ارائه نتایج دقیق، بر طراحی مجتمع مسکونی مناسب در بوشهر با رویکرد پیشگیری از جرم می‌تواند بسیار موثر واقع شود. هدف از

این پژوهش، ارائه مدلی است که نواقص مدل‌های پیشین را بپوشاند و به متغیرهایی که هنوز بررسی نشده است بپردازد. بحث تدوین مدل، این موضوع را عمیق‌تر و خروجی دقیق‌تری را می‌دهد. در پژوهش حاضر سعی بر آن بوده است که ضمن مروری بر تلاش‌های انجام شده در حفظ امنیت زنان مدلی برای شناخت مسأله و تحلیل آن ارائه گردد. در ادامه با انتخاب نمونه موردی‌ها در بوشهر از طریق پرسشنامه در حوزه انتخابی به آسیب‌شناسی از نقطه نظر طراحی کالبدی و رابطه‌ی آن با مسأله تأمین امنیت پرداخته شده است حاصل این تحلیل به موارد مهمی که تأمین امنیت را در مجتمع‌های مسکونی فراهم خواهد آورد منتج شده است.

به استناد آخرین آمار، مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته بر حسب وضع سکونت، محل اقامت فعلی و قبلی (بر اساس آخرین جابجایی) آبان ۱۳۹۵، ۸۷۳۳۱ نفر است (Management and Planning Organization, Statistical Center of Iran, 2023: 160). شهر بوشهر با توجه به موقعیت‌های نظامی، نزدیکی به دریا، ایجاد اشتغال و... شهری مهاجرنشین است. در شهر بوشهر تعداد اجتماعات خرده فرهنگی فراوان است و از این رو احتمال شیوع رفتارهای بزه-کارانه نیز بیشتر خواهد بود. تعداد افراد مهاجر به بوشهر زیاد است پس بوشهر مهاجرپذیر است و درصد بالایی افراد مهاجر در شهر با افزایش تعداد افراد غریبه ارتباط دارد و وقتی که افراد تعلق خاطر به فضا ندارند و عدم شناخت افراد... باعث کاهش امنیت و افزایش جرم می‌شود با ورود افراد غریبه به محله‌های مختلف شهر بایستی تمهیداتی برای طراحی مسکن جهت کاهش جرم اندیشیده شود.

مهاجرپذیر بودن، آمار بالای سرقت از منازل و آسیب‌پذیر بودن زنان باعث شده است که به جلوگیری از وقوع جرم و ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌های مسکونی بوشهر اهمیت قائل شد. با بررسی نقش طراحی بر کاهش جرم و نظریه‌های طراحی ایمنی در مجتمع‌های مسکونی و معیارهایی که در طراحی با استفاده از آن می‌توان محیط امن‌تری را ایجاد کرد. معیارهای تاثیرگذار بر افزایش احساس امنیت در مجتمع‌های مسکونی ارزیابی و بررسی شده است. احساس ترس از جرم و ناامنی در بین زنان وجود دارد که به دلیل آسیب‌پذیری آنان در مواجهه با جرائم است. طراحی می‌تواند بر میزان ارتکاب جنایت مؤثر باشد یا ایمنی را ارتقاء دهد. همچنین محیطی امن‌تر را ایجاد کند. این پژوهش درصدد آن است که راهکارهای طراحی معماری بر اساس مدل پیشنهادی، برنامه‌ریزی بلندمدتی را برای ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌های مسکونی به صورت عام و در شهر بوشهر به صورت خاص پیشنهاد دهد.

فرضیات پژوهش:

این پژوهش به دنبال تدوین مدل پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی بوشهر با تأکید بر ارتقاء احساس امنیت زنان در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ سال است. فرضیه‌های پژوهش به این صورت است:

فرضیه اول: کیفیت احساس امنیت در مجتمع‌های مسکونی شهر بوشهر بر اساس جنسیت ساکنان با یکدیگر متفاوت است.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد رابطه معناداری میان احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر و عوامل کالبدی- معماری، ادراکی- احساسی، اجتماعی، زیست محیطی، زیبایی شناسی و معنایی در طراحی مجتمع‌های مسکونی وجود دارد. در نهایت پژوهش به تدوین مدل می‌پردازد و در آن مدل، مولفه‌ها و متغیرها امتیازدهی می‌شوند.

مبانی نظری

پیشگیری از جرم در مجتمع مسکونی

تمامی جوامع و گروه‌های انسانی دارای هنجارهای خاص خود هستند، به عبارت دیگر تمامی جوامع و گروه‌های انسانی دارای هنجارهای خاص خود هستند که با یک تداوم خاص و در مدت زمان طولانی به وجود آمده‌اند، قوانینی که سرپیچی از آنها مستوجب مجازات است و تغییر در این هنجارها به عنوان جرم تلقی می‌شود (Behzadpoor, Sarokhani, 2020). (3) پیشگیری به لحاظ لغوی به معانی جلوگیری از رخدادهای بد و ناخواسته آمده است. شرم‌ن عقیده دارد هر رویدادی که اعمال شود و نتیجه آن نشان بدهد که از نرخ بزهکاری کاسته شده آن رویداد را می‌توان پیشگیرانه دانست (Biranvand et al., 2020: 102). در تعریفی که استیون لب^۱ از پیشگیری ارائه نموده، کاهش ترس از جرم نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نتایج اقدامات پیشگیرانه مدنظر قرار گرفته است. به نظر وی، پیشگیری از جرم عبارت است از: طراحی هر اقدامی برای کاهش واقعی جرم و ترس از جرم است (Salehi, Rezaei, 2020: 40). هدف اصلی پیشگیری از جرم جلوگیری از وقوع جرم و کنترل اعمال مجرمانه است. پیشگیری وضعی عبارت است از اقدام به محدود کردن فرصت‌های ارتکاب جرم یا مشکل‌تر کردن تحقق این فرصت‌ها برای مجرمین بالقوه (Zandi Rad, Bahmei, 2023: 208).

نظریه‌ی "پنجره‌های شکسته" مطلوب‌ترین ایده در مورد پیشگیری از جرم شناخته شده است که در آن جیمز کیو. ویلسون و جورج ال کلینگ^۲ در سال ۱۹۸۲ استدلال می‌کنند که جرم نتیجه یک نابسامانی است و محله‌هایی که در آنها نشانه‌هایی از بی‌توجهی و خرابی، نظیر انباشتگی زباله‌ها، نمای بیرونی ناموزون، ساختمان‌ها و پنجره‌های شکسته وجود دارد، جرم و بزهکاری نیز بیشتر است (Salehi, Hosseini, 2021: 210). کاهش جرم و جنایت به‌طور ساده به هرگونه اقدام جهش کاهش توالی و شدت رخدادهای مجرمان اطلاق می‌گردد. بسیاری از شیوه‌های کاهش جرم به‌طور خاص در اقدام به واسطه‌ی فرایند طراحی توسط شیوه‌های پیشگیری از آن تحقق می‌یابد. طراحی مجتمع مسکونی به این معنی

¹ Steven Lab

² James Q. Wilson and George L. Kelling

نیست که فقط چند واحد مسکونی را کنار هم تنظیم کنید. وقوع جرایم همیشه اتفاقی نیست و اغلب به ساختار، طراحی و ویژگی‌های محل جرم بستگی دارد.

عبارت «خشونت علیه زنان» طیف وسیعی از رفتارها از قبیل رفتار جنسی، هیجان‌ها و تهاجم جسمانی، تهدیدها، آزار کلامی، تحقیر، آزار جسمی و قتل را در برمی‌گیرد. بر اساس آخرین آماری که رئیس اورژانس اجتماعی سازمان بهزیستی در زمینه خشونت علیه زنان در سال ۱۳۹۷ منتشر کرد، ۴۹ درصد از زنان ایرانی آزار جسمی و فیزیکی، ۲۶ درصد عاطفی، روانی و کلامی و ۲۲ درصد آنها آزارهای اجتماعی و اقتصادی دیده‌اند (Delsuz Khaki et al., 2020: 317). دانش و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف تحلیل جامعه‌شناختی خشونت علیه زنان و مطالعه‌ی عوامل اثرگذار بر آن انجام داده‌اند. نتایج نشان می‌دهد میان انواع خشونت علیه زنان (مالی، جسمی، جنسی، اجتماعی، عاطفی، کلامی و روانی) از جمله تجاوز، آزار جنسی و ارباب، قاچاق زنان و تن‌فروشی اجباری شایع‌ترین نوع آن خشونت‌های عاطفی، کلامی و روانی بوده است (Ahmadi et al., 2021: 548). خشونت جسمی شامل اعمالی نظیر ضرب و جرح، هل دادن، کتک زدن و قتل است. خشونت‌هایی که نتایج آن، به صورت شکستگی، پارگی، عدم توانایی در وضع حمل، سقط جنین و گاهی مرگ مشخص می‌شود (Abolhasani, Bahmehei, 2022: 624).

تعاریف امنیت و احساس امنیت

با توجه به اینکه امنیت موضوع بسیار مهمی است نظریه‌پردازان، پرداختن به مبحث امنیت را به‌عنوان یکی از اولویت‌های ضروری در نظر گرفته‌اند. علیرغم اینکه وجود فضاهای امن بر رفتار ساکنان و ارتقاء کیفیت محیط تاثیر بسزایی دارد نقش کالبدی مکان بر پیشگیری از جرم، موضوع مهمی است که در نظریه‌های معماری و شهرسازی مطرح شده است. امنیت به‌عنوان یکی از نیازهای اولیه و غریزی از دیرباز یکی از دغدغه‌های اساسی بشر در حوزه‌های مختلف زندگی بوده است (Nameni, Hosseiniyan Shalamzari, 2021: 24). امنیت به معنای آزادی و آرامش در فرهنگ فارسی معنا شده است. فقدان ترس نداشتن ترس از حمله و هجوم دیگران نیز بیان شده است حالتی که خواسته‌ها و نیازهای شخص برآورده شود. داشتن اطمینان خاطر، پذیرش و اعتماد به نفس و در نهایت در مورد طبقه اجتماعی در مورد فرد اعمال شود مطرح شده است (roeshan fekre Jurshari et al., 2021: 670-671). امنیت به‌عنوان حق بنیادین و پیش‌نیازی برای ابقا و ارتقای رفاه و سلامت مردم، در دو سطح عینی (امنیت) و ذهنی (احساس امنیت) قابل بررسی است. بوزان به‌عنوان یکی از پایه‌گذاران مکتب کپنهاک و مطالعات سازه‌نگارانه^۱، بر این باور است که «احساس ایمنی ذهنی یا اعتماد به دانستنی‌ها فشرده، به هیچ رو به منزله وجود امنیت واقعی یا درستی دریافت‌های شخصی نیست.» بسیاری از جامعه

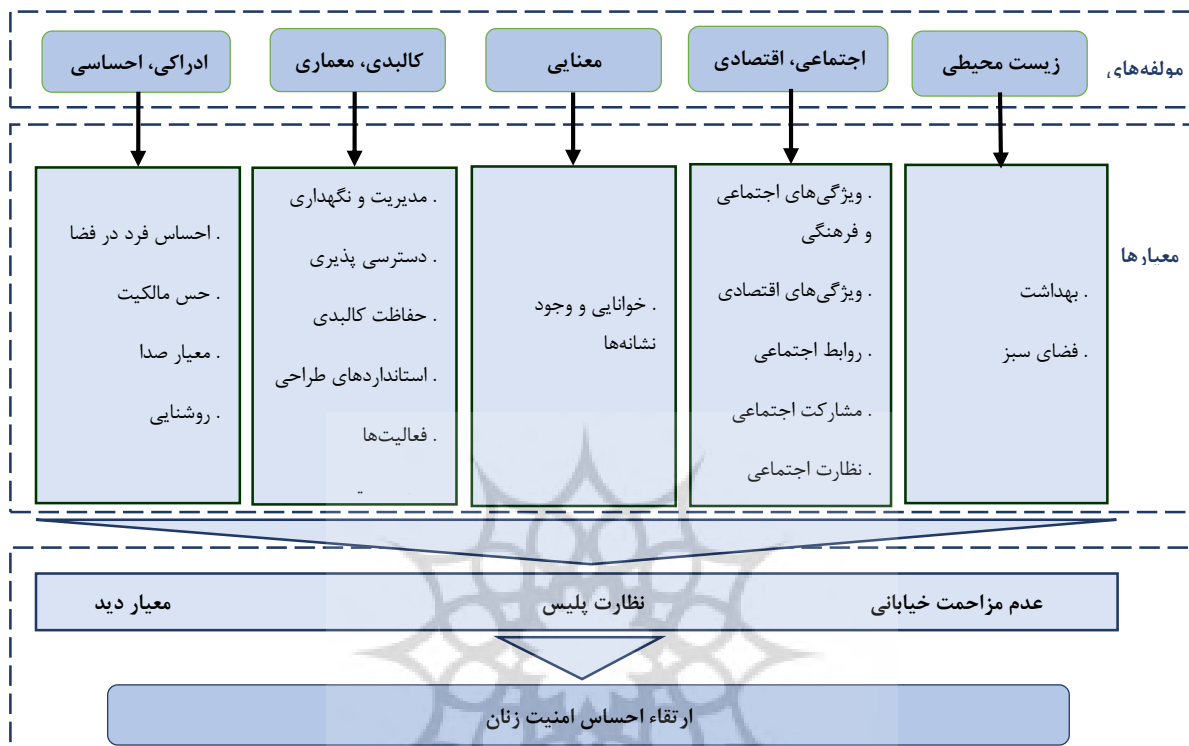
¹ Construction Security Studies

شناسان ضمن درک و تأیید اهمیت امنیت اجتماعی در سطح عینی، احساس امنیت را مهم‌تر و ضروری‌تر از وجود امنیت توصیف می‌کنند (Asadpoor, Masrou Ali Nodehi, 2020: 99-100).

احساس امنیت به احساس روانی افراد از میزان وجود یا عدم وقوع جرم و شرایط جرم‌خیزی جامعه بستگی دارد. احساس امنیت به معنای امنیت خاطر شهروندان از مال، جان و ... است که سازمان یافتگی و قانونمندی اجتماع را اثبات می‌کند، به گونه‌ای که افراد بدون هیچ نوع تهدیدی آزادانه جابه جا شوند و به فعالیت‌های اجتماعی خود مشغول شوند (Akbari Oghaz, Hanai, 2019: 89). بعد ذهنی امنیت به لحاظ تأثیر مستقیم بر میزان احساس امنیت در شهروندان اهمیت زیادی دارد. هر اندازه فراوانی جرم و شرایط جرم‌خیزی بیشتر باشد احساس امنیت شهروندان کاهش می‌یابد (Sharif Nejjhad, Montazerol Hojjah, 2019: 40-41). احساس امنیت یا امنیت روانی را هنگامی می‌توان مورد اشاره قرار داد که فرد یا جامعه‌ای احساس کفایت، اعتماد و آرامش داشته باشند و از احساس دلهره، اضطراب و ترس رها شود (kameli, azemati, 2021: 248). نگاه جنسیتی به پدیده احساس امنیت اجتماعی از این جهت دارای اهمیت است که امروزه با افزایش سطح تحصیلات زنان و مشارکت آنان در فعالیت‌های بیرون از خانه، شاهد حضور پررنگ آنان در عرصه های مختلف زندگی اجتماعی هستیم (Asadpoor, Masrou Ali Nodehi, 2020: 98). تأمین احساس امنیت شخصی در درجه اول به خود شخص بر می‌گردد و فرد ممکن است به دلایل مختلفی احساس ناامنی کند مثلاً عدم آموزش صحیح در خانواده که اساس شکل‌گیری شخصیت فرد است و دیگری ممکن است به خاطر شرایط جامعه و خاطرات بد گذشته و ... باشد.

این مدل به مولفه‌ها و معیارهای موثر بر ارتقاء احساس امنیت زنان می‌پردازد.

تدوین مدل پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی پوشهر با... ۷

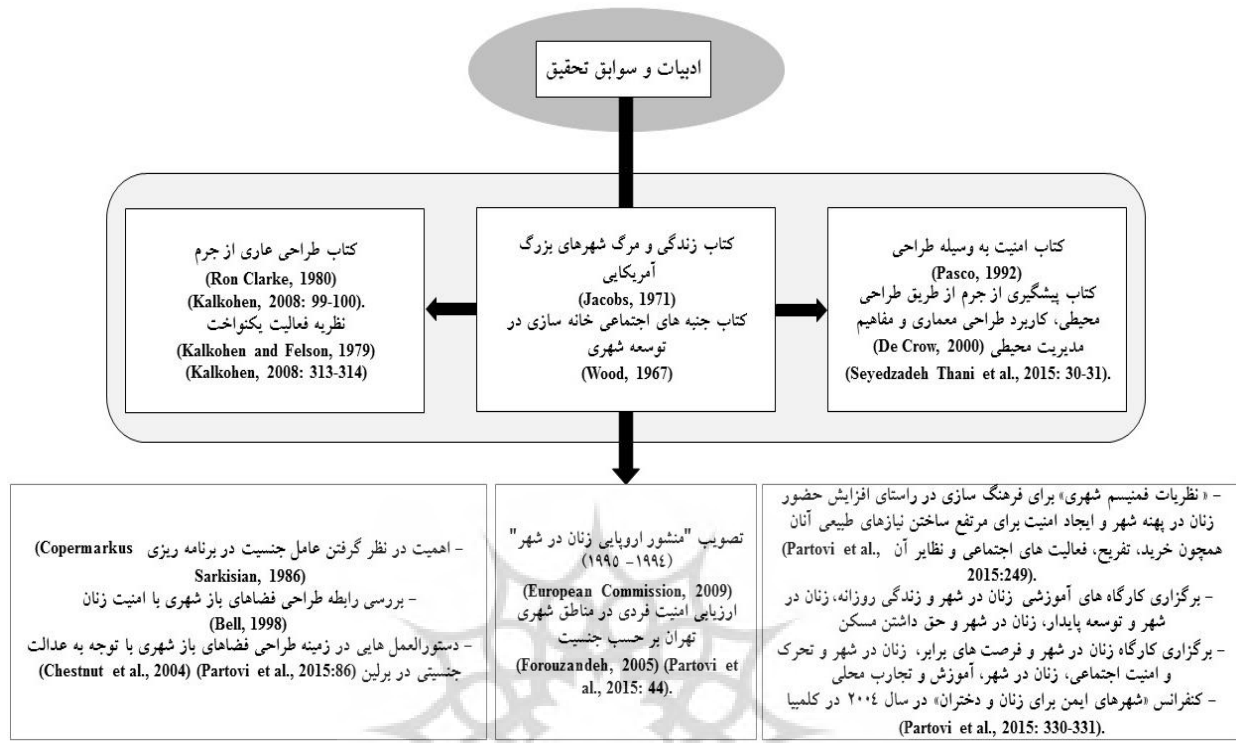
تصویر ۱. مدل مفهومی تحقیق ارتقاء احساس امنیت زنان

Fig 1. Conceptual model of the research on improving women's sense of security
Source: Authors, 2023

پیشینه تحقیق

یکی از ناهنجاری‌های اجتماعی جرم است. این ناهنجاری در دوره‌های زمانی مختلف همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است. از آنجا که وقوع هر نوع جرمی از یک سو نیازمند مکان و بستر محیطی مساعد است، لذا وجود برخی ویژگی‌ها در محیط آنها را به مکان‌هایی جرم خیز بدل می‌کند نیازمند مکان و بستر محیطی مساعد است، لذا وجود برخی ویژگی‌ها در محیط آنها را به مکان‌هایی جرم خیز بدل می‌کند (Behzadpoor, Sarokhani, 2020: 2).

نظریه CPTED در دهه‌ی ۶۰ میلادی این ادعا را مطرح می‌کند که می‌توان با طراحی مناسب محل سکونت و کار افراد، از ارتکاب جرایم در محیط سکونتی ساخته شده جلوگیری به عمل آورد، این فرایند «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی» نامیده شده است. در رویکرد امنیت محیط از طریق طراحی (SBD)، محیط نقش اساسی در آفرینش جرم ایفا می‌کند. از اهداف این رویکرد افزایش ایمنی شهری از طریق کاستن جرم در محیط شهری است. در انگلستان کمیته فنی ملی برای SBD در انگلستان شروع به کار نمود. در سال‌های ۱۹۹۹ با تجدید نظر کلی سایر رویکردهای امنیت محیطی را علاوه بر امنیت کالبدی در نظر بگیرد (roeshan fekre Jurshari et al., 2021: 671-672). بعد از این دهه بود که در اثر فعالیت‌های افرادی چون جین جیکوبز با کتاب "حیات و مرگ شهرهای بزرگ آمریکا"، اسکلو آنگل با کتاب "پیشگیری از جرم از طریق طراحی شهری"، الیزابت وود با کتاب "جنبه‌های اجتماعی خانه سازی در توسعه شهری"، اسکار نیومن با کتاب "فضای قابل دفاع" و کتاب سی.ری جفری با نام "پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی" این نظریه و روابط میان محیط و جرم بیشتر آشکار شد (Farzaneh, 2020: 3). در نظریه‌ی فضاهاى قابل دفاع بنا به تعریف اسکار نیومن، طرح‌های شهری به‌طور گسترده رابطه مثبتی با کاهش فرصت‌های جرم در مناطق مختلف شهرها دارند. قلمروگرایی، نظارت، تعریف مرز، تصویر و فضای اجتماعی چهار اصل این نظریه می‌باشد (Salehi, Hosseini, 2021: 210).

تصویر ۲. مرور ادبیات و سوابق تحقیق

Fig 2. Literature review and research records

زارع شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۰)، مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر یزد» با روش پیمایش و به صورت مقطعی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که بین احساس امنیت اجتماعی با متغیرهای زمینه‌ای جنس، تحصیلات، شغل و درآمد رابطه معناداری وجود دارد (Noori et al., 2020: 207).

در تحقیق هاشمیان فر و کشاورز (۱۳۹۱)، سن، جنس و تحصیلات با احساس امنیت اجتماعی دارای رابطه معناداری بوده است. نتایج تحقیق قاسمی و دیگران (۱۳۹۵)، نشان داد بین سن، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، مقطع تحصیلی و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد (Godarzi, Allah Dadi, 2020: 3-4).

نتایج تحلیلی در مقاله‌ای با عنوان تبیین عوامل مؤثر محیطی در ایجاد حس امنیت اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی شهر رشت در سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که ۵ عامل اساسی بر امنیت محیطی و کاهش جرم در مجتمع‌های مسکونی تاثیر زیادی دارند. این ۵ عامل شامل امنیت فیزیکی، نظارت، ترس از جرم، قلمروگرایی، مدیریت و نگهداری می‌شود (roshan fekre Jurshari et al., 2021: 667).

تضاد موجود در یافته‌های پژوهشگران، مطالعه‌ی حاضر را بر آن داشت تا با بررسی رابطه میان احساس ناامنی و با در نظر گرفتن متغیر جنسیت، بتواند گامی در جهت برطرف شدن این تناقضات بردارد.

پژوهش پیش رو از جهت تأثیر همزمان سن و جنسیت و ارتباط آن با احساس امنیت و ارائه مدل جدیدی جهت پیشگیری از جرم با تحقیقات پیشین انجام شده در این حوزه متفاوت است.

تاکنون بیشتر پژوهش‌ها در مقیاس شهری در محلات مسکونی و یا در فضاهای شهری انجام شده است ولی در این تحقیق به بررسی مولفه‌های موثر بر احساس امنیت نه خود امنیت و مولفه‌های پیشگیری از جرم در مقیاس معماری در مجتمع‌های مسکونی آپارتمانی پرداخته می‌شود.

در پژوهش‌های پیشین بیشتر به رابطه‌ی امنیت با یک یا دو مولفه پرداخته‌اند در صورتی که در اینجا به رابطه‌ی بین احساس امنیت و چندین مولفه که هر کدام شامل چندین معیار است پرداخته شده است.

در بعضی از پژوهش‌ها امنیت را فقط از نظر زنان سنجیده‌اند در صورتی که در اینجا احساس امنیت را از دیدگاه زنان و مردان مورد سنجش قرار می‌دهند.

در پژوهش‌هایی که تا کنون در مورد پیشگیری از جرم و ارتقاء احساس امنیت زنان انجام شده است به تأثیر مولفه‌های موثر بر ارتقاء احساس امنیت زنان و پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی و روابط بین مولفه‌های پیشگیری از جرم با یکدیگر و با ارتقاء احساس امنیت زنان پرداخته نشده است و مدلی با این جزئیات ارائه نشده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که مطالعات اخیر بیشتر در مورد تأمین امنیت و حضورپذیری زنان بوده است و در مورد ادراک زنان در مورد مولفه‌های ادراکی - احساسی، کالبدی و... به ندرت و همراه با کاستی‌هایی کار شده است از این رو تلاش شده از میان این مطالعات کلی، موارد مرتبط با موضوع و مباحث مورد نظر تحقیق استخراج گردیده و به عنوان مولفه و معیار تحقیق مورد استفاده قرار گیرد.

نوآوری این پژوهش در روابط بین مولفه‌ها مشاهده می‌شود. ارتباط بین مولفه‌ها و معیارهای مختلف با احساس امنیت مورد سنجش قرار می‌گیرد.

عنوان تحقیق موضوعی میان رشته‌ای است و مباحث معماری و شهرسازی را با هم در بر می‌گیرد که این نیز نوعی نوآوری در پژوهش محسوب می‌شود.

یکی از نوآوری‌های دیگر پژوهش این است که از میان گروه‌های آسیب پذیر به‌طور خاص زنان مورد بحث قرار گرفته است. احساس امنیت روانی در زنان نسبت به مردان کمتر است و چون زنان آسیب پذیرتر هستند مولفه‌های موثر بر احساس امنیت زنان مورد بررسی قرار گرفته است. بایستی مدل جدیدی در ارتباط با پیشگیری از جرم ارائه شود که نواقص مدل‌های پیشین را برطرف کند.

در بند ۱-۶ مقاله ارزیابی نقش جنسیت در احساس امنیت شهروندان در محلات مسکونی با رویکردی بر نظریه بی‌نظمی پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی به شرح ذیل بیان شده است: عوامل ساختاری (مثلاً سطح اجتماعی افراد ساکن در یک محیط، میزان تحصیلات، شرایط اقتصادی و غیره) تأثیر بسزایی در میزان ناهنجاری‌های یک محیط و در نتیجه در احساس ناامنی دریافت شده توسط ساکنان در محیط دارد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های جدید تأثیر همزمان جنسیت و سن افراد را در جوامع مختلف، بررسی نمایند (Hedayati Marzbali, Maghsoodi Tilki, 2016: 31). طبق بخش پیشنهادات در مقاله‌ای که در قسمت فوق به آن اشاره شد و اینکه در این مقاله به رده‌ی سنی خاص و فقط زنان پرداخته نشده است تا حالا در مورد احساس امنیت زنان با تأکید بر رده‌ی سنی خاص کار نشده است پس در این پژوهش، جنسیت و سن بررسی می‌شود.

این پژوهش تا به حال در مجتمع‌های مسکونی بوشهر انجام نشده است پس مطالعه‌ی آن در این شهر نیز جدید است. در این پژوهش شرایط اجتماعی و اقتصادی به عنوان مولفه‌ها در نظر گرفته شده است و این نوعی نوآوری در تحقیق است.

تدوین مدل جدید و به‌روز خاص پیشگیری از جرم و ارتقاء احساس امنیت برای جنسیت به‌صورت خاص برای زنان در رده‌ی سنی خاص علی‌رغم وجود ارتباط معنادار بین پیشگیری از جرم، سن و جنسیت تا به حال کار نشده است. در به‌روزترین مقالات کیفری مثلاً پژوهش حقوق کیفری با عنوان جرم شناسی عصب؛ رویکردی نوین در تحلیل جرائم خشونت آمیز اطفال و نوجوانان (با تأکید بر منحنی سن-جرم) سن و جنسیت به‌صورت همزمان کار شده است (Hosseini et al., 2017). ولی در معماری ترکیبی از تأثیر همزمان سن و جنسیت و ارتباط آن با احساس امنیت و... موضوع جدیدی است که تا به حال و در مقالات فوق نیز بدان اشاره نشده است.

متغیرهای موثر بر پیشگیری از جرم و ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌های مسکونی

استانکو معتقد است که به طور ثابتی ترس از جرم و احساس ناامنی در زنان سه برابر مردان است. اکثریت زنان از حضور در فضاهای عمومی شهری احساس امنیت کافی ندارند و در میان عوامل موثر بر کاهش احساس امنیت زنان، ویژگی‌های کالبدی فضاها از مواردی است که تأثیر بسزایی بر کاهش احساس امنیت زنان دارد (Salehi, Hosseini, 2021: 209). حس تعلق مکانی، پیوند بین انسان‌ها و محیط است؛ به طوری که محیط را خودی بداند و با اطمینان با آن رابطه برقرار کند. این امر بسیار مهم است که شرایطی فراهم شود تا استفاده‌کنندگان بتوانند به مکان‌های خود رنگ تعلق بدهند. این امر با مشارکت عوامل موجد حس تعلق مکانی شامل: الف- ارتباط درونی و عاطفی؛ ب- وجود روابط بصری؛ ج- استفاده از مسیرهای خاص و عادت به فضا؛ د- مشارکت در شکل‌گیری مکان انجام می‌گیرد (Safari Sheikh Ali Kalaye, Torabi, 2022: 323-324).

مشارکت اجتماعی عبارت است از شرکت آگاهانه، ارادی، خودانگیزه و هدفمند گروه‌ها و افراد در فرایندها و امور اجتماعی جامعه به منظور تسهیم و نقش داشتن در کارها، تسهیل و تسریع امور جامعه و بهره برداری از نتایج آنها و کمک به اهداف توسعه اجتماعی جامعه (Viridi et al., 2021: 928).

با تعمیر و نگهداری مناسب مبلمان، تابلوها و علائم، چراغ‌های روشنایی و محوطه سازی می‌توان علاوه بر بهینه‌سازی هزینه‌ها، از بالا رفتن پتانسیل مناطق در جرم خیزی، کاست (Bemanian, Mahmoudinezhad, 2021: 163).

اختلاط کاربری در واقع به معنای قرارگیری کاربری‌های مکمل و سازگار در کنار یکدیگر در فضای شهری و به ویژه محیط‌های مسکونی می‌باشد. جیکوبز معتقد است محله‌هایی که در آنها تنوع بیشتری از کاربری‌ها وجود دارد، نسبت به محله‌های تک کاربری، شرایط امن‌تری دارند (Salehi, Hosseini, 2021: 211).

بنتلی^۱ با معرفی خوانایی به‌عنوان کیفیتی از محیط که موجبات قابل درک شدن یک مکان را فراهم می‌آورد، دو سطح فرم کالبدی و الگوی فعالیت را در آن با اهمیت می‌داند (Nazif, Einifar, 2021: 267).

عدم وجود مانع بین پنجره و فضایی که باید مشاهده شود (مثل پنجره و فضای بازی کودکان) و کاهش گوشه‌های پنهان در طراحی باعث دید از درون به بیرون می‌شود. تراکم بیش از حد پوشش گیاهی مانع دید و نظارت کافی بر فضاها می‌شود (Hemmati et al., 2023: 105-106).

پلیس زن می‌تواند با ارائه خدماتی از قبیل مشاوره و اطلاع رسانی به زنان قربانی خشونت، روانشناسی و آگاه سازی، ارائه کمک، ارتقاء امنیت زنان، ایجاد علاقه‌ی صمیمانه، ارائه خدمات مشاوره‌ای، پلیسی و ایجاد زمینه فرهنگ پذیری و رعایت موازین اخلاقی و نیز ارتقاء فرهنگ اخلاقی و انسانی در پیشگیری از جرم مؤثر باشد (zahedi et al., 2022: 33). منظور از محصوریت محدود شدن یک فضا به وسیله جداره‌هایش می‌باشد، به گونه‌ای که انسان احساس نماید داخل ظرفی قرار گرفته است. محصوریت فضاها، نه تنها دستیابی به مقیاس انسانی را آسان‌تر می‌کند، بلکه در ایجاد حس امنیت و آسایش در مردم نیز بسیار مهم است (Hatami, Pejman Ziyai, 2021: 80-81).

اگر محیط به نحوی طراحی شود که بتواند باعث بهبود نظارت افراد شود، تعلق خاطر ساکنان را به قلمرو خود بالا می‌برد با ایجاد تصویری مثبت از محله، فرصت‌های مجرمانه را کاهش خواهد داد و مجرمان را از ارتکاب جرم باز می‌دارد (Farzaneh, 2020: 2).

تعدد فضاها یا خالی از سکنه به عنوان تهدیدهای اساسی برای ایمنی است (Branas et al., 2018: 2946). اگر همسایگی منسجم نباشد، فاقد کارایی جمعی باشد، در کاهش یا جلوگیری از جرم ممکن است موفق نباشد و همسایگان نسبت به یکدیگر محتاط هستند و حاضر به اقدام علیه جرم نیستند (Gotham et al., 2019: 67).

¹ Bentley

با افزایش کنترل دسترسی، قلمروگرایی تقویت شده و مرزبندی مشخص می‌شود که نظارت بر آن راحت‌تر می‌شود و در عین پشتیبانی از حضور کاربران مشروع، تنها دسترسی به حریم‌های خصوصی به‌طور جدی محدود گردد و در مابقی فضاها از مرزبندی‌های نمادین بصری استفاده شود (Hemmati et al., 2023: 108).

هرچه میزان بی‌نظمی کالبدی و اجتماعی در یک محله بیشتر باشد، احتمال اینکه ساکنان احساس آسیب‌پذیری و اضطراب بیشتری در رابطه با جرم و ناامنی نشان دهند، بیشتر می‌شود (Salehi, Hosseini, 2021: 212).

تاریکی و رؤیت نامناسب و وجود مواد زائد و فاضلاب در محیط شرایط وقوع جرم خیزی را فراهم می‌کند. شرایط جرم‌خیزی را به دلیل انتشار نیافتن صدای کمک خواهی یا ناشی از عمل مجرمانه افزایش می‌دهد (Jalalian, 2020: 602).

قلمروگرایی به معنای تعیین مرزهای قلمرو خود به‌ویژه قلمروهای ثانویه و تعریف دقیق مالکیت فضاها برای گروه مشخصی از افراد می‌باشد که نیازمند تعریف درست ساختار فضا و مرزبندی لبه‌ها می‌باشد (Hemmati et al., 2023: 107).

مواد و روش‌ها

روش تحقیق در این پژوهش، بر اساس هدف تحقیق، از نوع ترکیبی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها، پیمایشی ۱ است. همچنین، پنهانگر بوده و با در نظر گرفتن معیار زمان، مقطعی ۲ است. در این پژوهش، روش پیمایشی برای اثبات فرضیه‌های تحقیق به‌کار گرفته شده و پرسشنامه‌های مورد استفاده نیز محقق ساخت است؛ که روایی آن از طریق روایی صوری و توسط متخصصان امر و پایایی از آلفای کرونباخ محاسبه و تأیید شد. پایایی پرسشنامه بر اساس متغیرهای مورد نظر ۰/۹۷ به‌دست آمده است.

نرم افزار مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل‌های توصیفی و استنباطی SPSS 22 و Amos 22 بوده است. جامعه آماری بررسی حاضر شامل کلیه شهروندان ساکن مجتمع‌های ۴ گانه باغ نار، سینا، مروارید و وحدت در شهر بوشهر می‌باشند که تعداد نمونه آنان برابر ۱۶۶۵ نفر می‌باشد، بر اساس فرمول کوکران از میان آنها ۳۱۳ نفر و با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای (بین مناطق و مجتمع‌های چهارگانه به تناسب جمعیتشان) بین شهروندان توزیع شدند.

---

1. Survey

2. Cross Sectional

رابطه ۱.

$$\frac{1665 \times 1/2 + 68 \times 0/5 \times 0/5}{1665 \times 1/2 + 68 \times 0/5 \times 0/5} = 313$$

جدول ۱. نمونه‌گیری بر اساس جمعیت مجتمع‌ها، منبع: نگارندگان، ۲۰۲۳

$t = 1/96$ ضریب اطمینان ۰/۹۵

$d = 0/05$ دقت احتمالی مطلوب

مجهول $n =$ اندازه نمونه آماری

جدول ۱. نمونه‌گیری بر اساس جمعیت مجتمع‌ها، منبع: نگارندگان، ۲۰۲۳

Table 1. Sampling on the basis of population of complexes

سینا	مرورید	وحدت	باغ نار	
۵۴۰	۴۵۹	۷۲	۵۹۴	جمعیت
۱۰۲	۸۶	۱۳	۱۱۲	نمونه

Source: Authors, 2023

جدول ۲. پایایی سؤالات مربوط به سازه‌های مورد بررسی، منبع: نگارندگان، ۲۰۲۳

Table 2. Reliability of questions related to the studied structures

متغیر	مؤلفه	اداراکی -	زیست محیطی	زیبایی شناسی	معنایی و نشانه	مؤلفه	ارتقاء	احساس کل	
	کالبدی -	احساسی		شناختی	اجتماعی	امنیت زنان	پرستشنامه		
مقدار	۰/۹۶۹	۰/۹۶۷	۰/۹۶۵	۰/۹۶۶	۰/۹۶۶	۰/۹۶۴	۰/۹۷۰	۰/۹۷۲	
آلفای									
کرونباخ									

Source: Authors, 2023

محدوده‌ی مورد مطالعه

استان بوشهر از استان‌های جنوبی ایران در حاشیه‌ی خلیج فارس واقع شده است و ۷۰۷ کیلومتر مرز آبی با خلیج فارس دارد. این استان از شرق و غرب با استان‌های هرمزگان و خوزستان و از شمال با استان‌های فارس و کهگیلویه و بویراحمد هم‌جوار است (Marzban, Marzban, 2022: 187).

طبق آمار سال ۱۴۰۰، بیشترین جرایم واقع شده در حوزه استحفاظی نیروی انتظامی نسبت به جرایم دیگر، آمار نزاع و درگیری فردی ۴۵۶۹ نفر، قتل ۲۶ نفر و نزاع دسته جمعی ۱۳ نفر در بوشهر است ولی زورگیری و باجگیری، چاقو و

قمه کشی در بوشهر کمترین آمار (۱ نفر) را به خود اختصاص داده است (Management and Planning Organization,) (Statistical Center of Iran, 2023: 550).

چهار مجتمع در شهر بوشهر انتخاب شده‌اند. مجتمع‌ها به دلایلی چون مشابهت از نظر ویژگی‌های اجتماعی مانند تراکم جمعیتی بالا و سطح تحصیلات متوسط انتخاب شده‌اند. ۹۹ نفر پاسخگویان (۳۱/۶ درصد) دارای تحصیلات دیپلم و ۱۲ نفر (۳/۸ درصد) دارای تحصیلات دکتری می‌باشند که به ترتیب بیشترین و کمترین فراوانی به خود اختصاص داده‌اند و ۷۱ نفر (۲۲,۷ درصد) دارای تحصیلات کارشناسی هستند پس سطح تحصیلات متوسط است.

از لحاظ ویژگی‌های اقتصادی، سطح درآمد ساکنان این ۴ مجتمع مسکونی متوسط است و از لحاظ قشر متوسط شباهت دارند. در مورد میزان درآمد ساکنین مجتمع سینا می‌توان اذعان داشت که حدود ۴۰ درصد درآمد زیر یک میلیون و سه میلیون تومان درآمد دارند. همچنین در مجتمع مروارید ۷۲,۴ درصد درآمد زیر یک میلیون و سه میلیون تومان دارند. همچنین در مجتمع وحدت ۵۰ درصد افراد درآمد زیر سه میلیون و یک میلیون تومان دارند. در مجتمع باغ نار، ۱۹,۲ درصد درآمد زیر سه میلیون تومان دارند. یعنی از لحاظ مالی و درآمدی ساکنین باغ نار بهتر از بقیه هستند در نتیجه وجود فقر در این مجتمع کمتر از سایرین است ولی به‌طور کلی سطح درآمد ساکنین متوسط است.

مجتمع‌های مسکونی از لحاظ مولفه‌های کالبدی- معماری یکسان مانند فعالیت‌های یکسان (مانند قطعات کوچک مسکونی، نگهبانی، سوپر مارکت)، محصوریت و قلمروگرایی (از طریق دیوار)، دسترسی (به فضاهای قابل نشستن مانند نیمکت و...، دسترسی به پارکینگ و مشخص کردن مسیر سواره و پیاده، رعایت سلسله مراتب ورود به بنا)، مدیریت و نگهداری (برخورداری از امکانات و تسهیلات مناسب سیستم مدیریتی و تعمیر ساختمان)، فرم تقریباً یکسان مستطیل شکل و تعداد طبقات و سطح اشغال تقریباً یکسان انتخاب شده‌اند.

مجتمع مسکونی وحدت یکی از قدیمی‌ترین مجتمع‌های مسکونی موجود در سطح شهر بوشهر است. این مجتمع مسکونی به دلیل قدمت نسبت به دیگر مجتمع‌های مسکونی موجود در شهر بوشهر اکنون بهترین شرایط از نظر بررسی با توجه به اینکه سالها از آغاز به فعالیت این مجموعه مسکونی می‌گذرد اکنون بهترین گزینه جهت بررسی احساس امنیت را دارا می‌باشد. سه مجتمع مسکونی دیگر نیز از لحاظ زمان ساخت پروژه به هم نزدیکتر هستند و مشابهت دارند. مجتمع‌ها به این دلیل انتخاب شده‌اند که بیشترین پتانسیل برای به آزمون گذاشتن مولفه‌های احساس امنیت و بررسی فرضیه‌ها در راستای مولفه‌های پیشگیری از جرم را دارند.

در این پژوهش چهار مجتمع مسکونی در بوشهر انتخاب شد و به عکس‌ها و ویژگی‌های آنها در جدول ۳ اشاره شده است.

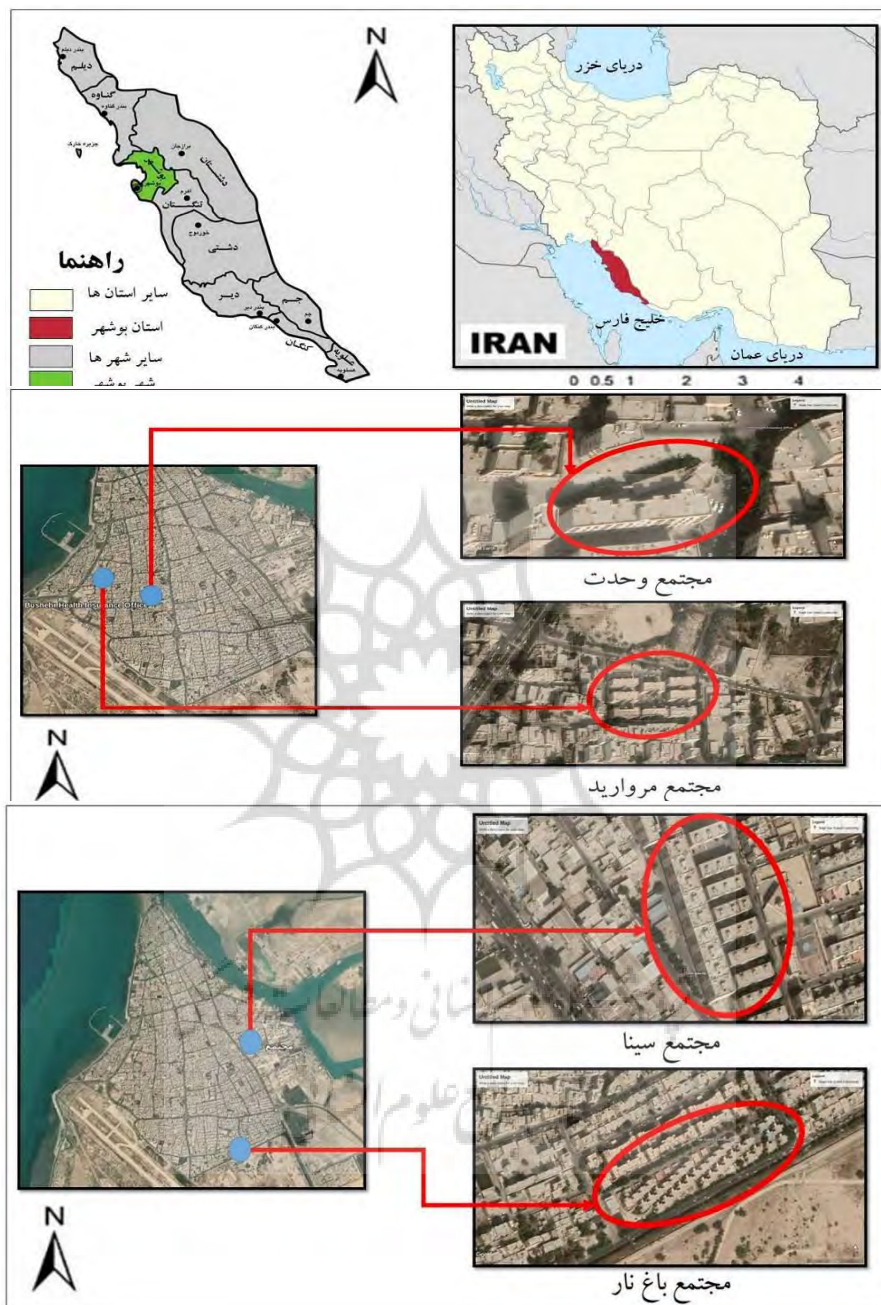

Fig 3.4.5. From right to left, the location of Bushehr city in the country and province, the location of 4 residential complexes in Bushehr

جدول ۳. مجتمع‌های مسکونی

Table 3. Residential complexes

مجتمع مسکونی باغ نار	مجتمع مسکونی مروارید	مجتمع مسکونی سینا	مجتمع مسکونی وحدت
			
سال ساخت: دهه ۸۰	سال ساخت: دهه ۷۰	سال ساخت: دهه ۸۰	سال ساخت: دهه ۵۰
طبقه تعداد طبقات: ۴	طبقه مسکونی تعداد طبقات: ۴	طبقه تعداد طبقات: ۶	طبقه مسکونی تعداد طبقات: ۴
sensor دارای دوربین و	فاقد دوربین	فاقد دوربین	فاقد دوربین

Source: Authors, 2023

مجتمع مسکونی وحدت در خیابان فاطمیه قرار دارد و شامل ۲۴ واحد مسکونی و ۳ بلوک و هر بلوک شامل ۸ واحد می‌شود. ۳ طبقه است و هر طبقه ۲ واحد دارد. یک درب ورودی و یک درب خروجی دارد. ۲ خانه‌ی خالی رها شده در مجتمع و زمین رها شده کنار مجتمع و دیوارنویسی در طبقات نیز وجود دارد. نگهداری ندارد.

مجتمع مسکونی سینا در خیابان صلح آباد قرار دارد. شامل ۱۸۰ واحد مسکونی و ۹ بلوک و هر بلوک شامل ۲۰ واحد و ۶ طبقه می‌شود. ۵ طبقه مسکونی روی پارکینگ پیلوتی قرار دارد. ۴ واحد در ۱ طبقه قرار دارد. آجر شکسته دارد و نما نیازمند تعمیر و نگهداری است. فضای بازی کودکان، سوپرمارکت، میوه فروشی و نگهداری و یک درب ورود و خروج دارد.

مجتمع مسکونی مروارید در خیابان جفره قرار دارد و شامل ۱۵۳ واحد مسکونی و ۸ بلوک و هر بلوک شامل ۱۶ واحد و ۴ طبقه‌ی مسکونی می‌شود. تعداد واحدها در ۱ طبقه در بلوک‌های مختلف متفاوت است مثلاً در بعضی از بلوک‌ها ۵-۴ واحد در ۱ طبقه قرار دارد. علیرغم اینکه چندین درب دارد فقط از یک درب ورودی و خروجی استفاده می‌شود چون بقیه‌ی درها بسته شده است. نگهداری، سوپرمارکت و پارکینگ مشترک دارد ولی نگهداری دایما حضور ندارد و در آنجا مستقر نیست. مدیریت ندارد. پنجره‌ی شکسته دارد و باید تعمیر و به نما رسیدگی شود. پارک کوچکی نیز دارد که وسایل قدیمی و کمی دارد. در محوطه‌ی ساختمان فضای خالی طراحی نشده وجود دارد که با فضای سبز و پوشش گیاهی و... بایستی محوطه سازی شود. زمین خالی روبروی مجتمع که بخشی از آن به عنوان انبار ضایعات استفاده می‌شود و ساختمان نیمه کاره در کنار آن قرار دارد. خانه‌ی خالی رها شده و وضعیت بهداشتی نامطلوبی دارد و تعداد سطل آشغال‌ها کم است مثلاً موش و حیوانات موذی زیادی تجمع می‌کنند و محیط زیست را آلوده کردند. سطل بازیافت و فضای سبز زیادی ندارد.

بر اساس تحلیل از چهار مجتمع مورد نظر، در مجتمع سینا بیشترین فراوانی ۸۱ نفر (۸۸ درصد) اهالی اظهار کرده‌اند که حدود شش جرم که شامل سرقت فروش مواد، آزار و اذیت و مزاحمت بحث و جدل، وجود فضاهای متروکه و نیمه کاره را در منطقه خود دارا هستند و کمترین جرایم مشاهده شده ۴ جرم (استفاده یا فروش مواد مخدر وجود افراد معتاد- وجود فضاهای خالی، متروکه و ساختمان نیمه‌کاره- مزاحمت خیابانی- بحث و جدل‌های توهین آمیز، ناسزا گفتن)، که ۱,۱ درصد بوده است.

در مجتمع مروارید کمترین تعداد مربوط به ۶ جرم که ۳,۴ درصد گزارش شده و بیشترین جرایم مشاهده شده مربوط به ۸ جرم ۸۷,۴ درصد می‌باشد. در مجتمع وحدت کمترین جرایم مشاهده شده، ۲ جرم مزاحمت خیابانی- استفاده یا فروش مواد مخدر (وجود افراد معتاد (۵ درصد) و بیشترین جرایم مشاهده شده ۶ جرم سرقت از منزل، آزار و اذیت (مزاحمت خیابانی)، دعوا، برخورد فیزیکی یا رفتار تهدیدآمیز- کیف قاپی- استفاده یا فروش مواد مخدر (وجود افراد معتاد- وجود فضاهای خالی، متروکه و ساختمان نیمه‌کاره- بحث و جدل‌های توهین آمیز، ناسزا گفتن- در محله که ۳۰ درصد را به خود اختصاص داده است. همچنین در مجتمع باغ نار ۵۹,۶ درصد بیان کرده‌اند که بیشترین جرم‌ها در دو مورد حتمی دیده می‌شود که شامل وجود ساختمان‌های نیمه کاره است و کمترین جرایم مشاهده شده سرقت از منزل ۰/۹ درصد است.

یافته‌ها:

یافته‌های توصیفی:

از مجموع پاسخ دهندگان؛ حدود ۱۰۹ نفر پاسخگویان (۳۴/۶ درصد) مرد و ۲۰۴ نفر (۶۵/۴ درصد) زن بودند. ۸۵ نفر از پاسخگویان (۲۶/۹ درصد) سنشان بین ۱۸ تا ۲۵ سال، ۷۷ نفر (۲۴/۷ درصد) بین ۲۶ تا ۳۵ سال، ۸۷ نفر (۲۷/۹ درصد) بین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۶۴ نفر (۱۰/۵ درصد) بین ۴۶-۶۰ سال سن دارند. ۹۸ نفر پاسخگویان (۳۱/۴ درصد) مجرد، ۱۸۷ نفر (۵۹/۹ درصد) متأهل، ۱۶ نفر (۴/۳ درصد) شامل افراد مطلقه و ۱۲ نفر (۳/۸ درصد) بیوه بوده‌اند.

سنجش شاخص‌های پراکندگی در میزان حس امنیت

توصیف متغیر میزان حس امنیت

جدول شماره (۴) نتیجه توصیف میزان حس امنیت را نشان می‌دهد، میزان حس امنیت مجتمع سینا دارای میانگین ۲۵/۳۳ با انحراف معیار ۳،۵۶، واریانس ۱۲،۶۸ و دامنه تغییرات متغیر ۱۹ می‌باشد. میزان حس امنیت مجتمع مروارید دارای میانگین ۲۴/۷۵ با انحراف معیار ۶،۹۵، واریانس ۳۷،۹۰ و دامنه تغییرات متغیر ۲۹ می‌باشد. میزان حس امنیت مجتمع وحدت دارای میانگین ۲۵ با انحراف معیار ۶،۹۵، واریانس ۴۸،۴۲ و دامنه تغییرات متغیر ۲۵ می‌باشد. میزان حس امنیت مجتمع باغ نار دارای میانگین ۲۸/۰۴ با انحراف معیار ۵،۰۱، واریانس ۲۵،۱۷ و دامنه تغییرات متغیر ۲۵ می‌باشد.

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار میزان حس امنیت

Table 4. Mean and standard deviation of the sense of security

متغیر میزان حس امنیت	میانگین	فراوانی	انحراف معیار	واریانس	دامنه تغییرات
سینا	۲۵/۳۳	۹۲	۳/۵۶	۱۲/۶۸	۱۹
مروارید	۲۴/۷۵	۸۷	۶/۹۵	۳۷/۹۰	۲۹
وحدت	۲۵	۲۰	۶/۹۵	۴۸/۴۲	۲۵
باغ نار	۲۸/۰۴	۱۱۴	۵/۰۱	۱۷/۲۵	۲۵

Source: Authors, 2023

جدول ۵. آزمون t تک گروهی برای تعیین میزان احساس امنیت

Table 5. One-group t-test to determine the level of sense of security

متغیر احساس امنیت	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	حد پایین	حد بالا
سینا	۳۷/۱۴	۹۱	۰/۰۰۰	۳/۵۶	۴/۵۹	۶/۰۷
مروارید	۳۷/۵۰	۸۶	۰/۰۰۰	۶/۹۵	۲۳/۴۴	۳۶/۰۷
وحدت	۱۶/۰۶	۱۹	۰/۰۰۰	۶/۹۵	۲۱/۷۴	۲۸/۲۵
باغ نار	۱۷/۱۱	۱۱۳	۰/۰۰۰	۸/۰۴	۷/۱۱	۸/۹۷

Source: Authors, 2023

آزمون t تک گروهی برای تعیین میزان احساس امنیت

با توجه به اینکه میانگین احساس امنیت مجتمع سینا بر اساس پرسشنامه‌های بدست آمده برابر ۲۵،۳۳ بوده است و این تفاوت با توجه به معناداری کوچکتر از ۰،۰۵ در آزمون t معنی دار است و چنانکه در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌گردد در سطح معناداری دو دامنه‌ای، سطح معنی داری آزمون t تک گروهی ۰/۰۰۱ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی

داری ۰/۰۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به مقدار t محاسبه شده که $۳۷/۱۴$ می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی t در سطح اطمینان ۰/۹۵ و درجه آزادی ۹۱ کوچکتر می‌باشد و از آنجا که حد بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین احساس امنیت بالاتر از حد متوسط می‌باشد.

با توجه به اینکه میانگین احساس امنیت مجتمع مروارید بر اساس پرسشنامه‌های به دست آمده برابر ۲۴,۷۵ بوده است و این تفاوت با توجه به معناداری کوچکتر از ۰,۰۵ در آزمون t معنی دار است و چنانکه در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌گردد در سطح معناداری دو دامنه‌ای، سطح معنی داری آزمون t تک گروهی ۰/۰۰۱ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی داری ۰/۰۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به مقدار t محاسبه شده که $۳۷/۵۰$ می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی t در سطح اطمینان ۰/۹۵ و درجه آزادی ۸۶ کوچکتر می‌باشد و از آنجا که حد بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین احساس امنیت بالاتر از حد متوسط می‌باشد.

با توجه به اینکه میانگین احساس امنیت مجتمع وحدت بر اساس پرسشنامه‌های به دست آمده برابر ۲۵ بوده است و این تفاوت با توجه به معناداری کوچکتر از ۰,۰۵ در آزمون t معنی دار است و چنانکه در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌گردد در سطح معناداری دو دامنه‌ای، سطح معنی داری آزمون t تک گروهی ۰/۰۰۱ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی داری ۰/۰۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به مقدار t محاسبه شده که $۱۶/۰۶$ می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی t در سطح اطمینان ۰/۹۵ و درجه آزادی ۱۹ کوچکتر می‌باشد و از آنجا که حد بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین احساس امنیت بالاتر از حد متوسط می‌باشد.

با توجه به اینکه میانگین احساس امنیت مجتمع باغ نار بر اساس پرسشنامه‌های به دست آمده برابر ۲۸,۰۴ بوده است و این تفاوت با توجه به معناداری کوچکتر از ۰,۰۵ در آزمون t معنی دار است و چنانکه در جدول شماره ۴ ملاحظه می‌گردد در سطح معناداری دو دامنه‌ای، سطح معنی داری آزمون t تک گروهی ۰/۰۰۱ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی داری ۰/۰۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به مقدار t محاسبه شده که $۱۷/۱۱$ می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی t در سطح اطمینان ۰/۹۵ و درجه آزادی ۱۱۳ کوچکتر می‌باشد و از آنجا که حد بالا و پایین هر دو مثبت هستند بنابراین احساس امنیت بالاتر از حد متوسط می‌باشد. بر اساس میانگین‌های نتایج تی تک گروهی؛ به ترتیب احساس امنیت بیشتر در مجتمع‌های باغ نار (میانگین ۲۸,۰۴)، مجتمع سینا (میانگین ۲۵,۳۳)، مجتمع وحدت (میانگین ۲۵) و مروارید (۲۴,۷۵) به دست آمده است.

یافته‌های استنباطی (بررسی فرضیه‌ها)

فرضیه اول: کیفیت احساس امنیت در مجتمع‌های مسکونی شهر پوشهر بر اساس جنسیت ساکنان با یکدیگر متفاوت است.

H0: کیفیت احساس امنیت در مجتمع‌های مسکونی شهر بوشهر بر اساس جنسیت ساکنان با یکدیگر متفاوت نیست.
 H1: کیفیت احساس امنیت در مجتمع‌های مسکونی شهر بوشهر بر اساس جنسیت ساکنان با یکدیگر متفاوت است.
 بر اساس فرضیه مطرح شده برای بررسی تفاوت میانگین "احساس امنیت" بر اساس جنسیت از آزمون تی تست استفاده می‌شود. نتایج آزمون نشان داد چون سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است، فرضیه‌ی H0 رد شده و در نتیجه احساس امنیت بر اساس جنسیت متفاوت است و زنان نیاز به افزایش احساس امنیت بیشتری دارند. آزمون یومن ویتنی نشان داد که احساس امنیت بر اساس جنسیت فقط در مجتمع مروارید متفاوت است و زنان نیاز به افزایش احساس امنیت بیشتری دارند.

جدول ۶. نتایج آزمون تفاوت میانگین‌ها و برابری واریانس‌ها برای متغیرهای ارتقا احساس امنیت در مردان و زنان

Table 6. The results of the test of the difference of means and the equality of variances for the variables of improving the sense of security in men and women

Sig	مقدار آزمون یومن ویتنی	Z	میانگین	نمونه	جنسیت	ارتقاء احساس امنیت زنان
۰/۰۹۱	۹۷۱/۰۰۰	-۱۲۴	۴۶۰۶	۳۵	مرد	سینا
			۴۶۷۷	۵۸	زن	
۰/۰۰۳	۴۵۴/۰۰۰	-۲/۹	۵۶۵۸	۲۴	مرد	مروارید
			۳۹/۲۱	۶۴	زن	
۰/۲۷	۳۳/۰۰۰	-۱/۱۶	۱۲/۳	۸	مرد	وحدت
			۹/۲۵	۲۰	زن	
۰/۶۱	۱۴۴۲/۰۰۰	-۵۰۱	۵۵۵۳	۴۳	مرد	باغ نار
			۵۸۶۹	۷۱	زن	

Source: Authors, 2023

فرضیه‌ی دوم: به نظر می‌رسد رابطه معناداری میان احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر و عوامل کالبدی- معماری، ادراکی- احساسی، اجتماعی، زیست محیطی، زیبایی شناسی و معنایی در طراحی مجتمع‌های مسکونی وجود دارد.

الف) تجزیه و تحلیل رگرسیونی احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر بر اساس متغیرهای مستقل:

H0: به نظر می‌رسد رابطه‌ی معناداری میان احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر و عوامل کالبدی- معماری، ادراکی- احساسی، اجتماعی، زیست محیطی، زیبایی شناسی و معنایی در طراحی مجتمع‌های مسکونی وجود ندارد.

H1: به نظر می‌رسد رابطه‌ی معناداری میان احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر و عوامل کالبدی- معماری، ادراکی- احساسی، اجتماعی، زیست محیطی، زیبایی شناسی و معنایی در طراحی مجتمع‌های مسکونی وجود دارد.

برای تبیین ارتقاء احساس امنیت زنان بر اساس متغیرهای مستقل از رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیرهای مستقل وارد شده به مدل دارای رابطه خطی با متغیر مستقل می‌باشند. نتایج آزمون نشان داد چون سطح معنی-داری کوچکتر از ۰/۰۵ است، فرضیه‌ی H0 رد شده و در میان احساس امنیت زنان (در رده‌ی سنی ۱۸-۶۰ ساله) ساکن در مجتمع‌های مسکونی بوشهر و عوامل موثر بر پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد. هرچقدر میزان جرم کمتر باشد، افراد و ساکنین احساس امنیت بیشتری خواهند کرد. در این میان عوامل کالبدی- معماری و ادراکی- احساسی به ترتیب دارای بیشترین و زیبایی شناسی، زیست محیطی، معنایی و عوامل اجتماعی کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان ساکن در مجتمع‌های شهر بوشهر می‌باشند که تاثیر هر کدام از عوامل به ترتیب بر اساس مجتمع آمده است.

در مجتمع سینا به ترتیب، عوامل کالبدی- معماری با ضریب ۰/۶۱، عوامل اجتماعی با ضریب ۰/۲۳، معنایی و نشانه شناختی با ضریب ۰/۱۲ و ادراکی- احساسی با ضریب ۰/۱۰ به ترتیب دارای بیشترین و کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان ساکن در مجتمع‌های شهر بوشهر می‌باشند. عوامل زیست محیطی و زیبایی شناسی معنادار نشدند.

در مجتمع مروارید به ترتیب، عوامل کالبدی- معماری با ضریب ۰/۵۸، ادراکی- احساسی و زیبایی شناسی با ضریب ۰/۲۴، عوامل اجتماعی با ضریب ۰/۲۳، معنایی با ضریب ۰/۱۶ به ترتیب دارای بیشترین و کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان ساکن در مجتمع‌های شهر بوشهر می‌باشند. عوامل زیست محیطی و اجتماعی معنادار نشدند.

در مجتمع وحدت به ترتیب، عوامل ادراکی- احساسی با ضریب ۰/۶۰، زیست محیطی با ضریب ۰/۴۱، کالبدی- معماری با ضریب ۰/۲۰ و زیبایی شناسی با ضریب ۰/۱۷ دارای بیشترین و کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان ساکن در مجتمع‌های شهر بوشهر می‌باشند. عوامل اجتماعی و معنایی معنادار نشدند.

در مجتمع باغ نار به ترتیب، عوامل ادراکی- احساسی با ضریب ۰/۲۸، کالبدی- معماری با ضریب ۰/۲۱، زیبایی شناسی با ضریب ۰/۲۰، عوامل اجتماعی با ضریب ۰/۱۹، زیست محیطی با ضریب ۰/۱۳ دارای بیشترین و کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان ساکن در مجتمع‌های شهر بوشهر می‌باشند. عوامل معنایی و نشانه شناختی معنادار نشد.

جدول ۷. نتایج رگرسیون چند گانه

Table 7. The results of multiple regression

معنایی اجتماعی	معنایی	زیبایی شناسی	زیست محیطی	اداراکی - احساسی	عوامل کالبدی	متغیر	مجتمع
۰/۲۳	۰/۱۲	-۰/۱۲	-۰/۲۹	۰/۱۰	۰/۶۱	مقدار ضریب استاندارد شده	
۰/۰۳۷	۰/۰۱۴	۰/۳۳	۰/۸۷	۰/۰۳	۰/۰۰	معناداری	سینا
۰/۰۹	۰/۱۶	۰/۲۴	۰/۸۳	۰/۲۴	۰/۵۸	مقدار ضریب استاندارد شده	
۰/۱۵	/۰۵	۰/۰۱	۰/۲۳	۰/۰۱	/۰۰۰	معناداری	مروارید
۰/۲۲	۰/۰۰۹	۰/۱۷	۰/۴۱	۰/۶۰	۰/۲۰	مقدار ضریب استاندارد شده	
۰/۱۸	۰/۹۶	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۱	۰/۰۲	معناداری	وحدت
۰/۱۹	۰/۲۲	۰/۲۰	۰/۱۳	۰/۲۸	۰/۲۱	مقدار ضریب استاندارد شده	
۰/۰۳	۰/۱۸	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۰	۰/۰۱	معناداری	باغ نار

Source: Authors, 2023

در این بخش به جهت نرمال بودن نمونه‌ها؛ از آزمون اسمیرونف کولموکرف استفاده می‌شود؛ بدین صورت که اگر sig از 0.05 بیشتر باشد، بیانگر نرمال بودن داده‌ها می‌باشد و باید از آزمون‌های پارامتریک استفاده شود. در این تحقیق به لحاظ نرمال نبودن داده‌ها از آزمون‌های غیر پارامتریک استفاده شد.

ب) تجزیه و تحلیل؛ رابطه‌ی معناداری میان هر کدام از مؤلفه‌های متغیرهای مستقل با متغیر وابسته به نظر می‌رسد میان مؤلفه‌های معماری - کالبدی، اداراکی - احساسی، زیست محیطی، زیبایی شناسی و معنایی با میزان ارتقاء احساس امنیت زنان رابطه‌ی معنادار وجود دارد.

با توجه به جدول (۸)؛ و با بهره‌گیری از آزمون همبستگی اسپیرمن برای بررسی رابطه‌ی میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته‌ی پژوهش نتایج نشان داد که:

در مجتمع سینا؛ رابطه‌ی معناداری میان هر کدام از مؤلفه‌های (معماری - کالبدی و زیبایی شناسی و معنایی)؛ با ارتقاء احساس امنیت زنان وجود دارد.

در مجتمع مروارید؛ رابطه‌ی معناداری میان هر کدام از مؤلفه‌های (معماری - کالبدی، زیست محیطی و زیبایی شناسی و معنایی)؛ با ارتقاء احساس امنیت زنان وجود دارد.

در مجتمع وحدت؛ رابطه‌ی معناداری میان هر کدام از مؤلفه‌های (اداراکی - احساسی، زیست محیطی و اجتماعی)؛ با ارتقاء احساس امنیت زنان وجود دارد.

در مجتمع باغ نار؛ رابطه‌ی معناداری میان هر کدام از مؤلفه‌های (معماری - کالبدی، اداراکی - احساسی، زیست محیطی، زیبایی شناسی، معنایی و اجتماعی)؛ با ارتقاء احساس امنیت زنان وجود دارد.

جدول ۸. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای مستقل و وابسته

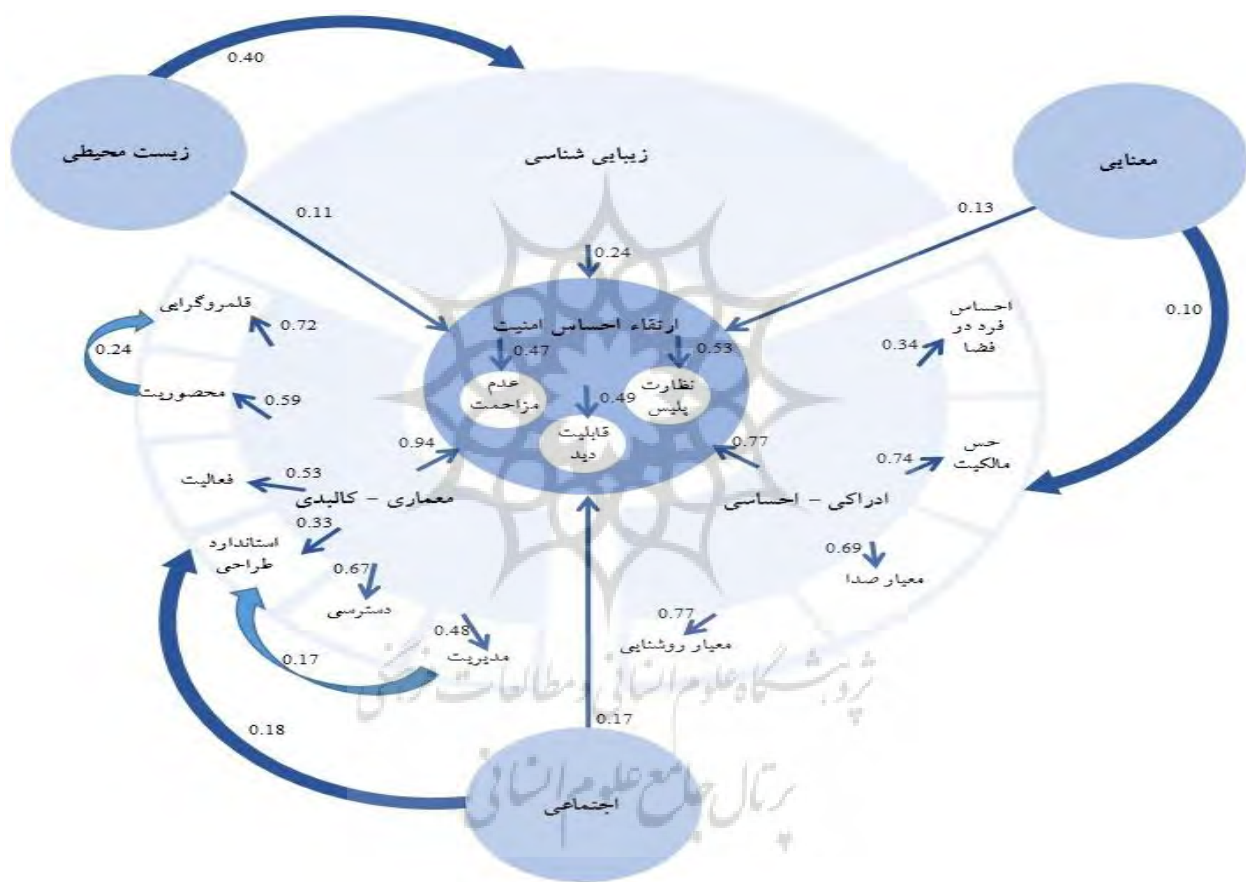
Table 8. The results of Spearman's correlation test between independent and dependent variables

متغیرهای مستقل متغیر وابسته (ارتقاء احساس امنیت زنان)	عوامل کالبدی	ادراکی- احساسی	زیست محیطی	زیبایی شناسی	معنایی اجتماعی
مقدار اسپیرمن	۰/۵۸	۰/۹۶	۰/۱۳	۰/۲۳۶	۰/۱۴
معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۰	۰/۰۲	۰/۱۲
مقدار اسپیرمن	۰/۸۱	۰/۰۴	۰/۲۹	۰/۶۹	۰/۶۶
معناداری	۰/۰۰۰	۰/۶۴	۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
مقدار اسپیرمن	۰/۳۴	۰/۵۳	۰/۵۷	۰/۳۶	۰/۳۱
معناداری	۰/۱۳	۰/۰۱۵	۰/۰۰۸	۰/۱۱	۰/۱۴
مقدار اسپیرمن	۰/۵۴	۰/۴۵	۰/۲۴	۰/۵۶	۰/۳۵
معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

Source: Authors, 2023

مدل تحقیق

مدل معادلات ساختاری به همراه ضرایب رگرسیونی در شکل ۳ ارائه شده است. مدل ذیل به آزمون اعتبار سازه‌ای عوامل زیبایی شناسی، معماری- کالبدی، زیست محیطی، معنایی و نشانه شناختی و ویژگی‌های اجتماعی موثر بر ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌ها و آزمون نیکویی برازش ساختار آن پرداخته است. بخش ساختاری مدل نیز حاکی از آن است که متغیرهای معماری- کالبدی با اثر مستقیم (۰/۹۳۸) بیشترین مقدار واریانس ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌ها را تبیین کرده است و بعد از آن به ترتیب متغیر ادراکی- احساسی با اثر مستقیم (۰/۷۶۷)، زیبایی شناسی با اثر مستقیم (۰/۲۳۶)، عوامل معنایی و نشانه شناختی با اثر مستقیم (۰/۱۳۱)، زیست محیطی با اثر مستقیم (۰/۳۹۶) و عوامل اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۱۶۵) واریانس ارتقاء احساس امنیت در مجتمع‌ها را تبیین نموده است.

تصویر ۷. مدل اصلاح شده و نهایی بررسی ارتقاء احساس امنیت بر اساس متغیرهای مستقل

Fig 7. The modified and final model for investigating the improvement of the sense of security based on independent variables

Source: Authors, 2023

پس از بررسی و تایید مدل برای آزمون معناداری فرضیه‌ها از دو شاخص جزئی مقدار بحرانی ۱ و P استفاده شده است. مقدار بحرانی مقداری است که از حاصل تقسیم «تخمین وزن رگرسیونی» بر «خطای استاندارد» به دست می‌آید. بر اساس سطح معناداری ۰/۰۵ مقدار بحرانی باید بیشتر از ۱/۹۶ باشد. کمتر از این مقدار، پارامتر مربوط در مدل، مهم شمرده نمی‌شود و همچنین مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ برای مقدار P حاکی از تفاوت معنادار مقدار محاسبه شده برای ضرائب رگرسیونی با مقدار صفر در سطح اطمینان ۰/۹۵ دارد. چنانچه مقدار P کمتر از ۰/۹۵ باشد می‌توان گفت فرضیه با اطمینان ۹۵ درصد مورد تایید است. فرضیه‌ها به همراه ضرائب رگرسیونی و مقادیر شاخص‌های جزئی مربوط به هر سوال در جدول ۹ آورده شده است.

جدول ۹. ضرائب رگرسیونی

Table 9. The regression coefficients

نتیجه	P	ضریب رگرسیونی	مقدار بحرانی	فرضیه
تایید	۰/۰۰۱	۰/۳۹۹	۶/۹۳	ارتقا احساس امنیت معماری - کالبدی
تایید	۰/۰۰۲	۰/۶۷۹	۷/۵۴	ارتقا احساس امنیت ادراکی - احساسی
تایید	۰/۰۰۱	۰/۸۹۹	۲/۷۷	ارتقا احساس امنیت زیبایی شناسی
تایید	۰/۰۰۱	۰/۳۱۵	۷/۵۴	ارتقا احساس امنیت زیست محیطی
تایید	۰/۰۱۵	۰/۰۵۹	۱/۹۳	ارتقا احساس امنیت معنایی و نشانه شناختی
تایید	۰/۰۰۱	۰/۶۰۲	۲/۵۴	ارتقا احساس امنیت مولفه اجتماعی

Source: Authors, 2023

نتایج نشان می‌دهد که ضریب رگرسیون متغیر ارتقاء احساس امنیت از مولفه‌های عدم مزاحمت خیابانی، نظارت پلیس و قابلیت دید و رویت به ترتیب برابر با ۰/۴۷، ۰/۴۹ و ۰/۵۳ است و چون مقدار P (معنی‌داری) کمتر از سطح معنی‌داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که ارتقاء احساس امنیت زنان از مولفه‌های عدم مزاحمت خیابانی، نظارت پلیس و قابلیت دید و رویت تاثیر مثبت و معنی‌داری می‌پذیرد. به عبارتی مولفه‌های عدم مزاحمت خیابانی، نظارت پلیس و قابلیت دید و رویت متغیرهای آشکار درونی تشکیل دهنده متغیر مکنون درونی ارتقاء احساس امنیت زنان هستند. همانطور که از نتایج ایموس و نظرات پاسخگویان بر می‌آید، بیشترین تأثیر در ارتقاء احساس امنیت زنان، عدم مزاحمت خیابانی و نظارت پلیس و در نهایت قابلیت دید و رویت مهمترین عوامل هستند که بیشتر بر وجود عدم مزاحمت خیابانی تاکید شده است.

1. Critical Value (C.R.)

ضریب رگرسیون تأثیرپذیری متغیر ادراکی - احساسی از مولفه‌های احساس فرد در فضا، حس مالکیت، معیار صدا و روشنایی و به ترتیب برابر با $0/74$ ، $0/69$ و $0/77$ است. چون مقدار P - کوچکتر از سطح معنی‌داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که متغیر ادراکی - احساسی از معیار صدا، روشنایی، حس مالکیت و احساس فرد در فضا تأثیر مثبت و معنی‌داری می‌پذیرد. به عبارت دیگر، معیار صدا، روشنایی، حس مالکیت و احساس فرد متغیرهای آشکار درونی تشکیل دهنده متغیر مکنون درونی متغیر ادراکی - احساسی هستند. بر اساس نتایج ایموس، بیشترین تأثیر مولفه‌های ادراکی - احساسی در این امر معیار مالکیت و روشنایی است که بیانگر مهم بودن روشنایی محیط و میزان صدا در مجتمع‌ها اهمیت بسزایی دارد (Barton, 2003).

ضریب رگرسیون تأثیرپذیری متغیر معماری - کالبدی از مولفه‌های مدیریت، دسترسی، استاندارد طراحی، فعالیت، محصوریت و قلمروگرایی به ترتیب برابر با $0/48$ ، $0/67$ ، $0/33$ ، $0/53$ ، $0/59$ و $0/72$ است. چون مقدار P - کوچکتر از سطح معنی‌داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که متغیر معماری - کالبدی از مولفه‌های قلمروگرایی، محصوریت، استاندارد طراحی، مدیریت، فعالیت و میزان دسترسی تأثیر مثبت و معنی‌داری می‌پذیرد. به عبارت دیگر، قلمروگرایی، محصوریت، استاندارد طراحی، مدیریت، فعالیت و میزان دسترسی متغیرهای آشکار درونی تشکیل دهنده متغیر مکنون درونی متغیر معماری - کالبدی هستند. بر اساس نتایج ایموس، بیشترین مربوط به مولفه‌های قلمروگرایی استاندارد طراحی است که بیانگر مهم بودن قلمرو و محدوده و نیز استاندارد در طراحی واحدهای مجتمع است که در ارتقاء احساس امنیت زنان اهمیت بسزایی دارد.

نتایج نشان می‌دهد که ضریب رگرسیون رابطه متغیر عوامل اجتماعی با متغیر معماری - کالبدی برابر با $0/177$ است و چون مقدار P - (معنی‌داری) کوچکتر از سطح معنی‌داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که متغیر عوامل اجتماعی با ادراکی - احساسی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

نتایج نشان می‌دهد که ضریب رگرسیون رابطه‌ی متغیر زیست محیطی با متغیر زیبایی شناسی برابر با $0/40$ است و چون مقدار P - (معنی‌داری) کوچکتر از سطح معنی‌داری $\alpha=0/05$ است لذا در این سطح فرض H_0 رد می‌شود و در نتیجه می‌توان گفت که متغیر زیست محیطی با زیبایی شناسی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول زیر، اهم شاخص‌های برازش مدل اولیه نمایش داده شده است. لازم به ذکر است که لازم نیست همه شاخص‌های مدل در محدوده قابل قبول باشند و ممکن است در یک مدل بعضی از شاخص‌ها در حد قابل قبول و برخی دیگر نباشند.

جدول ۱۰. شاخص‌های مدل آزمون نیکویی برازش ساختار نظری

Table 10. Indicators of the goodness of fit test model of the theoretical structure

Model	CMIN/DF	GFI	TLI	AGFI	RMSEA	CFI	PNFI	PCFI
مدل پیش فرض	۲/۲۰۴	۰/۸۵۰	۰/۸۶	۰/۸۰۸	۰/۰۵۸	۰/۷۵	۰/۷۴۱	۰/۶۶

Source: Authors, 2023

نتایج حاصل از اطلاعات ارائه شده در جدول ۱۰ به شرح زیر می‌باشد:

شاخص‌های کلی برازش وضعیت مطلوبی را برای مدل مفروض نشان می‌دهد. مقدار کای اسکوئر نسبی جدول ۱۰ (۲/۲۰۴) مشخص می‌کند که مدل به‌طور کلی قابل قبول است. مقادیر شاخص‌های TLI و CFI (۰/۸۶ و ۰/۷۵) به علت پیچیدگی مدل به مقدار ۰/۹۰ نزدیک است. مقدار شاخص‌های مقتصد PCFI و PNFI (۰/۶۶ و ۰/۷۴) نشان می‌دهد که اقتصاد مدل رعایت شده است. از طرفی مقدار ۰/۰۵۸ برای شاخص RMSEA نیز گویای آن است که مدل با داده‌های به‌خوبی برازش یافته و این مدل تایید می‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری و راهکارها

تأمین امنیت در کاربری مسکونی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سکونتگاه‌های انسان که بیشترین ساعات شبانه‌روز خود را در آن سپری می‌کند، مسئله‌ای حائز اهمیت می‌باشد. به همین دلیل، این تحقیق به بررسی مسأله‌ی امنیت در مجتمع‌های مسکونی پرداخته شده است. از این رو در این تحقیق به بررسی وضعیت احساس امنیت ساکنان در چهار مجتمع مسکونی و پاسخ به سوالات تحقیق و اثبات یا رد فرضیه و شکل‌گیری نظریه و تدوین مدل پیشگیری از جرم پرداخته شده است.

به دلیل تفاوت‌های پذیرفته شده زنان و مردان در فرآیندهای اجتماعی، پژوهش حاضر جنسیت را لحاظ نموده و تفاوت‌های معنادار بین زنان و مردان بررسی نموده است.

در پاسخ به سوال اول، نتایج حاصل از اسناد پژوهشی بیانگر این مطلب است که به‌صورت کلی احساس امنیت بر اساس جنسیت متفاوت است. طبق پژوهش حسینی و همکاران در تحلیل جرایم خشونت‌آمیز اطفال و نوجوانان (با تأکید بر منحنی سن-جرم) سن و جنسیت به‌صورت همزمان کار شده است. در پژوهش پادک^۱ و همکاران نیز به بررسی رابطه‌ی بین امنیت و جنسیت پرداخته شده است. کوپرمارکوس سرکیسیان^۲ نیز در مورد اهمیت در نظر گرفتن عامل

¹ Padk

² Kuparmarkus Sarkisian

جنسیت در برنامه ریزی اشاره نموده است. چست نات^۱ و همکاران در برلین دستورالعمل‌هایی در زمینه طراحی فضاهای باز شهری با محوریت توجه به عدالت جنسیتی به چاپ رسانده‌اند هدف (GMUD) برقراری تساوی و عدالت بین زن و مرد در رابطه با طراحی محیطی است.

در پاسخ به سوال دوم، بیانگر این مطلب است که شش مولفه‌ی اصلی بر ارتقاء احساس امنیت زنان و طراحی مجتمع‌های مسکونی موثر هستند. این عوامل شامل کالبدی- معماری، ادراکی- احساسی، اجتماعی- اقتصادی، زیبایی شناسی، معنایی و نشانه شناختی می‌باشند. طبق یافته‌های پژوهش پرتوی و همکاران ویژگی‌های کالبدی و زیبایی شناختی و مشارکت و دسترسی و فعالیت‌ها و... در احساس امنیت زنان موثر است. بنابر اعتقاد اسکار نیومن میان نظارت طبیعی، دسترسی و ویژگی‌های محیطی مدیریت محیط (فضا) و طراحی محیط و جرم در اماکن مسکونی عمومی رابطه وجود دارد. پژوهش استولارد نشان داد که اکثر خانه‌ها بنا بر دلایلی مستقل از میزان امنیتشان، هدف سرقت قرار می‌گیرند. اهداف به علت پاداش بالقوه‌ای که ارائه می‌کنند و به دلیل این که ساکنی ندارند، به صورت نسبی هدف قرار می‌گیرند. اما دلیل اصلی آن این است که سارق می‌تواند بدون این که دیده شود به راحتی به هدف دست یابد. در این پژوهش نیز فضاهای خالی از سکنه (زمین خالی، بنای نیمه‌ساز) از ویژگی‌های اجتماعی در امنیت موثر است. در پژوهش لمبریک^۲ و همکاران عواملی همچون عوامل کالبدی، مشارکت، روشنایی، نظارت الکترونیکی (دوربین) در امنیت زنان و دختران در فضاهای عمومی شهر سانتیاگو موثر است و در این رساله نیز این متغیرها در احساس امنیت زنان و طراحی مجتمع‌های مسکونی موثر است. هیلیر^۳ و همکاران افزایش دسترسی، دید و خوانایی مجموعه می‌تواند دو عامل مهم در طراحی فضاهای باز عمومی ایمن باشد. در این پژوهش نیز دسترسی، دید و خوانایی بر ارتقاء احساس امنیت زنان و طراحی مجتمع‌های مسکونی موثر هستند.

هدف از این پژوهش بررسی احساس امنیت در مجتمع‌ها و تدوین مدل پیشگیری از جرم بوده است. طبق نتایجی که از آزمون داده‌ها به دست آمده است: مولفه‌هایی که بر افزایش احساس امنیت در مسکن رابطه‌ی معناداری وجود دارد عبارتند از: عوامل کالبدی- معماری (فعالیت‌ها، محصوریت، قلمروگرایی، دسترسی و حرکت، حفاظت کالبدی، مدیریت و نگهداری، نظارت و ضوابط استانداردهای طراحی) و عوامل ادراکی- احساسی (روشنایی، صدا، دید، حس تعلق و مالکیت، احساس فرد در فضا) و عوامل زیبایی شناسی (نظم و زیبایی) و عوامل زیست محیطی (بهداشت و فضای سبز) و عوامل معنایی و نشانه شناختی (خوانایی و وجود نشانه‌ها) و عوامل اجتماعی- اقتصادی (سن و جنسیت، ویژگی‌های اجتماعی، شرایط اقتصادی، عوامل اجتماعی، روابط اجتماعی، نظارت اجتماعی و آموزش) که تاثیرگذارترین آنها مولفه-

¹ Chestnut

² Lambrick

³ Hillier

های معماری - کالبدی با اثر مستقیم (۰/۹۳۸) بیشترین مقدار واریانس ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌ها را تبیین کرده است و بعد از آن به ترتیب متغیر ادراکی - احساسی با اثر مستقیم (۰/۷۶۷)، زیبایی شناسی با اثر مستقیم (۰/۲۳۶)، عوامل معنایی و نشانه شناختی با اثر مستقیم (۰/۱۳۱)، زیست محیطی با اثر مستقیم (۰/۳۹۶) و عوامل اجتماعی با اثر مستقیم (۰/۱۶۵) کمترین تاثیر بر ارتقاء احساس امنیت زنان در مجتمع‌های شهر بوشهر را تبیین نموده است که باید این عوامل مهم در معماری مجتمع‌های مسکونی جدید در نظر گرفته شود.

مثلا توجه نکردن طراحان به استانداردهای طراحی یا محصوریت ممکن است فضایی نا امن ایجاد کند. همچنین عامل قابلیت دید و نظارت پلیس در ارتقاء احساس امنیت زنان بایستی بیشتر مورد توجه قرار گیرد بنابراین بایستی هر کدام از این عوامل را به درستی شناخته و از نظر اهمیت اولویت بندی شود تا از این طریق بتوان به فضایی امن و مطلوب دست یافت.

بر اساس میانگین‌های نتایج تی تک گروهی؛ به ترتیب احساس امنیت بیشتر در مجتمع‌های باغ نار (میانگین ۲۸,۰۴)، مجتمع سینا (میانگین ۲۵,۳۳)، مجتمع وحدت (میانگین ۲۵) و مروارید (۲۴,۷۵) به دست آمده است. ساکنان مجتمع باغ نار بیشترین میزان احساس امنیت را دارند. ساکنان مجتمع مروارید کمترین میزان احساس امنیت را نسبت به مجتمع‌های دیگر دارند.

آزمون یومن ویتنی نشان داد که احساس امنیت بر اساس جنسیت فقط در مجتمع مروارید متفاوت است و زنان نیاز به افزایش احساس امنیت بیشتری دارند.

در حالی که تأثیرگذاری دوسویه انسان و محیط کالبدی پیرامونی امری بدیهی و پذیرفته شده تلقی می‌شود و راهکارهایی نیز به واسطه‌ی این رویکرد برای ارتقاء احساس امنیت ساکنان ارائه شده است. پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی در مجتمع‌های مسکونی، نیازمند ارائه راهکارهای آگاهانه با عنایت به اصول مورد کاربرد جهت نیل به اهداف مورد نظر است. در جدول ۱۱ پیشنهادات پژوهش بر اساس مولفه‌های تحقیق دسته بندی و برای هر معیار به صورت مجزا راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی بوشهر ارائه شد. پیشنهاد می‌گردد که در تحقیقات آتی هر یک از این عوامل بررسی شود و میزان تأثیر هر یک از آنها جداگانه و زیرشاخصه‌های آنها به وسیله ابزار و روش علمی با دقت بیشتر مثل علوم اعصاب شناختی، نورولوژی و... ارزیابی شود و ویژگی‌های هر مولفه بایستی بازخوانی و مشخص شود.

تدوین مدل پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی پوشه‌پر با... ۳۳

زیبا سازی	۱- استفاده از روشنایی مناسب در ورودی خانه‌ها، آسانسور و پله‌ها، پیلوت‌ها
معیار صدا	۱- مسیرهایی که با استفاده از سنگ‌ریزه‌ها فرش شده‌اند موجب شنیدن صدای پای افراد می‌گردند. ۲- ممانعت از سر و صدا و آلودگی صوتی
روشنایی	۱- رعایت استانداردهای مبلمان مانند چراغ‌های روشنایی و تابلوها ۲- تغییر در طراحی فضاهای گم و فاقد دید بصری که بنا بر علل مختلف از جمله علل کالبدی، نبود روشنایی و آشکار نشدن جرم به علت تاریکی که فضاهای مناسبی را برای ارتکاب بزه فراهم می‌کند. ۳- نورپردازی مناسب در شب و پرهیز از ایجاد مکان‌های کم نور ۴- ممانعت از کتراست شدید نور، تعبیه نور در ارتفاع مناسب
حس مالکیت	۱- کادگذاری رنگی مجتمع‌های مسکونی ۲- ویژه ساختن ورودی‌ها
احساس فرد در فضا	۱- حس تعلق به فضا ۲- امکان افزایش آرامش و راحتی محیط از طریق استشمام بوهای خوش و شنیدن اصوات دلنشین فراهم گردد.
بهداشت	۱- دفع مناسب زباله و فاضلاب ۲- تعبیه مناسب سطل‌های زباله در چند نقطه از محوطه برای تشویق ساکنان به حفظ محیط زیست
مؤلفه زیست محیطی	۱- افزایش دید با پوشش‌های گیاهی و محوطه‌سازی کم از طریق طراحی منظر ۲- منظر سازی بر اساس معیارهای افزایش دهنده دید و نظارت عمومی. ۳- توجه به مکان‌یابی کاشت درختان به گونه‌ای که فرصت بالارفتن از درختان و نفوذ به خانه‌ها وجود نداشته باشد. ۴- کاهش ارتفاع پوشش‌های گیاهی و درختچه‌ها برای ایجاد محصوریت مناسب و نه زیاد
مؤلفه معنایی و نشانه شناختی	۱- استفاده از تابلوها، علائم و نشانه‌های بصری
خوانایی و وجود نشانه‌ها	

source: authors, 2023

منابع

- احمدی، ص، چاره جو، ف. (۱۳۹۰). بررسی میزان رضایت ساکنین از کیفیت مسکونی پروژه مسکن مهر با تمرکز بر شاخص های مسکن پایدار، برنامه ریزی فضایی، سال یازدهم، شماره یک، (۴۰ متوالی)، صفحات ۹۳-۱۹.
- احمدی، س.، حمیدپور، خ.، صداقت، ح.، کرمی، ف. (۱۳۹۰). خشونت علیه زنان: غلبه ایدئولوژی مردسالارانه و هماهنگی اقتدار مردانه (مطالعه موردی: زنان شهر بوشهر)، مقاله پژوهشی زنان در توسعه و سیاست، دوره ۱۹، شماره ۴-۵، صفحات ۲،۵ در ۵۴. اسدپور، ع.، مسرور علی نودهی، م. (۱۳۹۹). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان شهری (مطالعه موردی: شهرستان بابل)، مجله علمی نظم اجتماعی، سال دوازدهم، شماره سوم، صفحات ۹۷-۱۲۰.
- ابوالحسنی، ع.، بهمه ای، ع. (۱۳۹۱). خشونت علیه زنان و راه‌های پیشگیری از آن، فصلنامه تمدن حقوقی، ش ۵، شماره ۱۱، صفحات ۶۲۱-۶۳۲. (به زبان فارسی).
- اکبری اوغاز، ز.، حنایی، ت. (۱۳۹۸). تبیین عوامل افزایش امنیت در جهت بهبود تعاملات اجتماعی معلولان جسمی - حرکتی (مطالعه موردی: مشهد، خیابان طبرسی)، فصلنامه معماری و شهرسازی پایدار، سال هفتم، شماره اول. (به زبان فارسی).
- بمانیان، م.ر.، محمودی نژاد، ح. (۱۳۹۰). امنیت و طراحی شهری، انتشارات هل: طحان، چاپ سوم، تهران. (به زبان فارسی).
- بهزادپور، م.، ساروخانی، س. (۱۳۹۰). بررسی سطح پیشگیری از جرم با استفاده از طراحی محیطی (C.P.T.E.D.) مجله معماری، سال سوم، شماره ۱۷. (به زبان فارسی)
- براناس، چارلز سی.، ساوت، یوجینیا، کوندو، میشل سی.، هول، برنات سی.، بورگويس، فیلیپ، ویبه، داگلاس جی.، مک دونالد، جان ام. (۲۰۱۸). کارآزمایی تصادفی خوشه‌ای در سطح شهر برای بازیابی زمین های خالی سوخته و اثرات آن بر خشونت، جنایت و ترس، PNAS، جلد ۱۱۵، شماره ۱۲، صص ۲۹۴۶-۲۹۵۱.
- بیرانوند، ر.، یاراحمدی، ح.، میلانی، ع. (۱۳۹۹). تحلیل پیشگیری از جرم رشد محور در نظام حقوقی ایران، فصلنامه تحقیقات علوم پلیسی، سال بیست و دوم، شماره دوم. (به زبان فارسی).
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، مرکز آمار ایران. (۲۰۲۳). سالنامه آماری کشور - ۱۳۹۰. چاپ اول، تهران: مرکز آمار ایران، دفتر مدیرکل روابط عمومی و همکاری های بین المللی. (به زبان فارسی).
- دلسوز خاکی، ح.، کافی، م.، معظمی، س.، طهماسبی، ج. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی بر کاهش خشونت‌های روانی و کلامی در زنان قربانی خشونت خانگی کرج، دو فصلنامه پژوهشی پلیسی - اجتماعی زنان و خانواده، دوره هشتم، شماره دوم.
- فرزانه، ی. (۲۰۲۰). راهکارهای افزایش امنیت در طراحی مجدد مجتمع‌های مسکونی بر اساس تئوری ایجاد فضای قابل دفاع و CPTED (نمونه موردی شهرک بسیجیان آمل)، فصلنامه معماری، سال سوم، شماره ۱۵.
- گاتهام، اف.، کوین، بروس کندی، دی. (۲۰۱۹). فصل ۴- امنیت آپارتمان اول: اندازه گیری و تحلیل قابل پیش بینی جرم، تمرین جرم شناسی قانونی، ص ۶۷-۸۹.
- گذرزی، س.، اله دادی، ن. (۱۳۹۹). عوامل مرتبط با احساس امنیت با تاکید بر احساس نابرابری، مقاله علمی - پژوهشی نظم و امنیت پلیس، سال سیزدهم، شماره دوم. (به زبان فارسی).
- هدایتی مرزبالی، م.، مقصودی تیلکی، م. ج. (۱۳۹۵). بررسی نقش جنسیت در احساس امنیت شهروندان در مناطق مسکونی با رویکرد نظریه اختلال مطالعه موردی: پنانگ، مالزی، مجله مطالعات شهری، شماره ۱۸. (به زبان فارسی).

تدوین مدل پیشگیری از جرم در طراحی مجتمع‌های مسکونی پوشهر پا... ۳۵

- حاتمی، ر.، پژمان ضیایی، ن. (۱۳۹۰). بررسی رابطه‌ی بین انرژی مصرف شده در فعالیت‌ها و مولفه‌ی محصوریت فضایی به منظور بهبود کیفیت فرآیند طراحی معماری، مجله معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، شماره ۳۴. (به زبان فارسی).
- جلالیان، ای. (۲۰۲۰). بررسی تأثیر عوامل فیزیکی پارک پلیس بر احساس امنیت شهروندان (مطالعه موردی: پارک پلیس تهران پارس)، پژوهش جغرافیای برنامه ریزی شهری، ش ۸، شماره ۳.
- کاملی، م.، عظمتی، ح.ر. (۱۳۹۰). بررسی میزان ارتباط بین احساس تعلق به مکان و سطح امنیت اجتماعی شهروندان، مطالعه موردی: شهر قم، مجله پژوهشی کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیست و یکم، شماره ۶۱. (به زبان فارسی).
- مرزبان، ای.، مرزبان، م. (۱۳۹۱). توسعه گردشگری موسیقی در ایران: تحلیل ساختاری (مطالعه موردی: استان بوشهر)، فصلنامه علمی-پژوهشی گردشگری و توسعه، سال یازدهم، شماره ۲. (به زبان فارسی).
- نامی، ه.، حسینیان شلمزاری، م. (۱۳۹۰). رابطه ساختار خانواده و استفاده از فضای مجازی در زنان اینترگر: نقش میانجی احساس امنیت، روانشناسی نظامی، سال ۱۲، شماره ۴۶.
- نظیف، ح.، عینی فر، ع. (۱۳۹۰). شناخت مفهوم خوانایی در فرآیند ادراک ساکنان از مجتمع های مسکونی. نمونه موردی: مجتمع اکباتان، تهران، مجله جغرافیایی بررسی فضا، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه گلستان، سال یازدهم، شماره مسلسل ۳۹، صفحات ۲۶۱-۲۷۶. (به زبان فارسی).
- نوری، ج.، بخارایی، ع.، سینایی، ع. (۲۰۲۰). بررسی جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی، مجله پژوهشی نظم و امنیت پلیس، سال سیزدهم، شماره ۳ (سری پنجاه و یکم). (به زبان فارسی).
- پرتوی، ن.، معزی بدی، ع.، شریفی، ف.، مودی، م.، ازدکی، ن. (۱۳۹۱). ارتباط بین بیماری‌های مزمن و فعالیت بدنی در سالمندان شهر بیرجند، مجله دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ش. ۲۹، شماره ۲. (به زبان فارسی).
- پرتوی، پ.، شکوهی، م.، قزایی، ف.، حبیبی، م. (۱۳۹۴). زنان و فضاهای عمومی شهری، چاپ اول، تهران: مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی، ستاد توانمندسازی زنان سرپرست خانوار. (به زبان فارسی).
- روشن‌فکر جورشری، س.، اسدی ملکه جهان، ف.، مولایی هاشجین، ن. (۱۳۹۰). تبیین عوامل محیطی موثر در ایجاد احساس امنیت اجتماعی در مجتمع های مسکونی شهر رشت، فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال سیزدهم، شماره سوم. (به زبان فارسی).
- سیدزاده ثانی، م.، جلالی، م. (۱۳۹۴). بررسی زمینه‌های حقوقی جرم در پروژه مسکن مهر بر اساس اصول محیط طراحی پیش بینی جرم (CPTED)، فصلنامه داخلی کانون وکلای دادگستری خراسان، شماره ۱۴. (به زبان فارسی).
- صالحی، ز.، حسینی، ح. (۱۳۹۰). بررسی نقش عوامل محیطی بر امنیت زنان در سبزوار، فصلنامه زنان و جامعه، ش. ۱۲. مسأله ۴۷. (به زبان فارسی).
- صالحی، م.، رضایی، ع. (۱۳۹۹). مقایسه مدل راهبردی برنامه‌ریزی پیشگیری از جرم با مدل‌های جزئی گرا، فصلنامه علمی مطالعات بین رشته-ای دانش راهبردی، سال دهم، شماره ۳۸. (به زبان فارسی).
- صفری شیخ علی کلایه، ب.، ترابی، ز. (۲۰۲۲). بررسی عوامل کالبدی میدان بهارستان در زندگی شهروندان تهرانی، مجله مطالعات هنر اسلامی، ش. ۱۹، شماره ۴۷، صفحات ۳۱۹-۳۲۷. (به زبان فارسی).
- تقی پور، م. (۱۳۹۹). ارزیابی و تحلیل پراکندگی انواع مجتمع‌های مسکونی بر اساس معیارهای سازمان فضایی، نمونه موردی: شیراز، فصلنامه علمی پژوهشی برنامه ریزی و تحقیقات شهری، سال ۱۱، شماره ۴۰. (به زبان فارسی).

- ویردی، م.، حمزه، ف.، اخباری، م. (۱۳۹۰). ارائه الگوی مشارکت اجتماعی در توسعه پایدار محلات شهری (مطالعه موردی منطقه ۶ تهران). فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۱۳، شماره ۲. (به زبان فارسی).
- زاهدی، ع.، رئیسی پور شیرازی، م.، فرجی، م. (۱۳۹۱). نقش پلیس زن در پیشگیری از خشونت علیه زنان، فصلنامه مطالعات فرهنگی پلیس، سال ۸، شماره ۳۱. (به زبان فارسی).
- زندى راد، ع.، بهمنی، ع. (۱۳۹۲). نقش رسانه‌ها در پیشگیری از جرم، تمدن حقوقی، ش. ۶، شماره ۱۶. (به زبان فارسی).

References

- Ahmadi, P., Charehjo, F. ((2021). Investigating the Level of Residents' Satisfaction with the Residential Quality of the Mehr Housing Project Focusing on Sustainable Housing Indicators, Spatial Planning, Year 11, number one, (40 consecutive), pages 93-119. (In persian)
- Ahmadi, S., Hamidpour, Kh., Sedaqhat, H., Karami, F. ((2021). Violence against women: the dominance of patriarchal ideology and the harmony of male authority (case study: women of Bushehr city), research paper on women in development and politics, period 19, number 4, pages 545-572. (In persian)
- Asadpour, A., Masrou Ali Nodehi, M. (2020). The study of social factors affecting the sense of social security of urban women (case study: Babol city), scientific journal of social order, 12th year, 3rd issue, pages 97-120.
- Abolhasani, A., Bahmehei, A. (2022). Violence against women and ways to prevent it, Legal Civilization Quarterly, Vol. 5, No. 11, pages 621-632. (In persian)
- Akbari Oghaz, Z., Hanai, T. (2019). Explaining the factors of increasing security in order to improve the social interactions of the physically-motor disabled (case study: Tabarsi Street, Mashhad), Architecture and Sustainable Urbanism Quarterly, 7th year, 1st issue. (In persian)
- Bemania, M.R., MahmoudiNezhad, H. (2021). Security and Urban Design, Helle Publishing: Tahan, third edition, Tehran. (In persian)
- Behzadpoor, M., Sarokhani, S. (2020). Examining the level of crime prevention using environmental design (C.P.T.E.D.) Architectural Journal, third year, number 17. (In persian)
- Branas, Charles C., South, Eugenia, Kondo, Michelle C., Hohl, Bernadette C., Bourgois, Philippe, Wiebe, Douglas J., MacDonald, John M. (2018). Citywide cluster randomized trial to restore blighted vacant land and its effects on violence, crime and fear, PNAS, vol. 115, No. 12, pp. 2946-2951.
- Biranvand, R., Yarahamdi, H., Milani, A. (2020). Analysis of growth-oriented crime prevention in Iran's legal system, Police Science Research Quarterly, 22nd year, 2nd issue. (In persian)
- Country Management and Planning Organization, Iran Statistics Center. (2023). Statistical yearbook of the country- 2021. First edition, Tehran: Iran Statistics Center, Office of the Director of Public Relations and International Cooperation. (In persian)
- Delsuz Khaki, H., Kafi, M., Moazami, S., Tahmasebi, J. (2020). Effectiveness of Communication Skills Training on Reducing Psychological and Verbal Violence in Women Victims of Domestic Violence in Karaj, Two quarterly journals of policing-social research on women and family, 8th period, 2nd issue.
- Farzaneh, Y. (2020). Solutions to increase security in the redesign of residential complexes based on the theory of creating a defensible space and CPTED (case example of Basijian Amol town), Architectural Quarterly, third year, number 15.
- Gotham, F., Kevin, Bruce Kennedy, D. (2019). Chapter 4- Apartment Security I: Measuring and Analyzing Crime Foreseeability, Practicing Forensic Criminology, pp. 67-89.

- Godarzi, S., Allah Dadi N. (2020). Factors related to the feeling of security with an emphasis on the feeling of inequality, scientific-research article on order and police security, 13th year, 2nd issue. (In persian)
- Hedayati Marzbali, M., Maghsoudi Tilki, M. J. (2016). assessing the role of gender in the sense of security of citizens in residential areas with an approach to the theory of disorder Case Study: Penang, Malaysia, Journal of Urban Studies, No. 18. (In persian)
- Hatami, R., Pejhman Ziyai, N. (2021). Investigating the relationship between the energy consumed in activities and the spatial confinement component in order to improve the quality of the architectural design process, Armanshahr Architecture and Urbanism Journal, No. 34. (In persian)
- Jalalian, E. (2020). Investigating the effect of the physical factors of Police Park on citizens' sense of security (case study: Tehran Pars Police Park), Urban Planning Geography Research, Vol. 8, No. 3.
- Kameli, M., Azemati, H.R. (2021). Investigating the degree of connection between the sense of belonging to the place and the level of social security of citizens, case study: Qom city, Applied Research Journal of Geographical Sciences, Year 21, Number 61. (In persian)
- Marzban, E., Marzban, M. (2022). Development of music tourism in Iran: a structural analysis (case study: Bushehr province), scientific-research quarterly of tourism and development, year 11, No. 2. (In persian)
- Nameni, E., Hosseiniyan Shalamzari, M. (2021). The Relationship between Family Structure and the Use of Cyberspace in Self-Sacrificing Women: The Mediating Role of Sense of Security, Military Psychology, Y. 12, No. 46.
- Nazif, H., Einifar, A. (2021). Recognizing the concept of legibility in the process of residents' perception of residential complexes. Case example: Ekbatan Complex, Tehran, Journal of Geographical Survey of Space, Golestan University Scientific-Research Quarterly, 11th year, serial number 39, pages 261-276. (In persian)
- Noori, j., Bokharai, A., Sinaii, A. (2020). Sociological study of the relationship between social capital and the feeling of social security, Police Order and Security Research Journal, 13th year, number 3 (51th series). (In persian)
- Partovi, N., Moezi Bady, A., Sharifi, F., Moodi, M., Azdaki, N. (2022). The association between chronic diseases and physical activity in the elderly in Birjand, Iran, Journal of Birjand University of Medical Sciences, Vol. 29, No. 2. (In persian)
- Partovi, P., Shokohi, M., Qarai, F., Habibi, M. (2015). Women and urban public spaces. First edition, Tehran: Center for Studies and Planning, Headquarters for Empowerment of Women Heads of Household. (In persian)
- Roeshanfekre Jurshari, S., Asadi Molke Jahan, F., Moulai Hashjin, N. (2021). Explanation of effective environmental factors in creating a sense of social security in the residential complexes of Rasht city, Scientific-research quarterly of new attitudes in human geography, 13th year, third issue. (In persian)
- Seyedzadeh Thani, M., Jalali, M. (2015). Investigating the legal contexts of crime in the Mehr housing project according to the principles of crime prediction design environment (CPTED), Internal Quarterly of the Khorasan Bar Association, No. 14. (In persian)
- Salehi, Z., Hosseini, H. (2021). Investigating the Role of Environmental Factors on Women's Security in Sabzevar, Quarterly Journal of Women and Society, Vol. 12. Issue 47. (In persian)
- Salehi, M., Rezaei, A. (2020). Comparison of the strategic model of crime prevention planning with detail-oriented models, scientific quarterly of interdisciplinary studies of strategic knowledge, 10th year, number 38. (In persian)
- Safari Sheikh Ali Kalaye, b., Torabi, z. (2022). Investigating the physical factors of Baharestan Square in the life of Tehran citizens, Islamic Art Studies Journal, Vol. 19, No. 47, Pages 327-319. (In persian)

- Taghipour, M. (2020). Evaluation and analysis of the distribution of different types of residential complexes based on the criteria of space organization, case example: Shiraz, Scientific Research Quarterly of Urban Planning and Research, Y 11, No 40. (In persian)
- Virdi, M., Hamzeh, F., Akhbari, M. (2021). Presenting the model of social participation in the sustainable development of urban neighborhoods (case study of District 6 of Tehran), New Attitudes in Human Geography Quarterly, Y. 13, No. 2. (In persian)
- Zahedi, A., Raeispour Shirazi, M., Faraji, M. (2022). The Role of Women Police in Preventing Violence Against Women, Quarterly Journal of Police Cultural Studies, Vol.8, No.31. (In persian)
- Zandi Rad, A., Bahmei, A. (2023). The role of the media in crime prevention, Legal Civilization, Vol. 6, No. 16. (In persian)

Development of a crime prevention model in the design of residential complexes in Bushehr, with an emphasis on improving the sense of security of women in the age group of 18-60 years.

Parnian Obedi

Department of Architecture, Faculty of Architecture, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

Vahidah Hojjati *

Assistant Professor of Architecture, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.

Hamidreza Azemati

Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tarbiat Dabir Shahid Rajaei University, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Security is based on the premise that crime can be prevented by reducing the degree of vulnerability of spaces that provide opportunities to commit crime. Design can affect the crime rate or improve safety, as well as create a safer environment. There is a feeling of fear of crime and insecurity among women, which is due to their vulnerability in facing crimes. The goal is to show how to properly plan and its relationship with crime prevention and creating safer places in Bushehr housing.

Materials and Methods: The research method is combined according to the practical purpose and researcher-made questionnaire with 60 items. The statistical population of the current study is all the residents of 18-60 years old complexes (Baghe Nar, Sina, Morwarid and Vahdat) located in Bushehr city and the sample size is 313 people according to the Cochran formula. Questionnaires were distributed among people with a minimum residence period of 2 years in the complexes by stratified random sampling method. Results were obtained using SPSS 22 and Amos 22 software.

Results and Discussion: The purpose of this research was to investigate the sense of security in complexes and develop a crime prevention model. According to the results obtained from the data test: the components that have a significant relationship with increasing the sense of security in housing are: physical-architectural, perceptual-emotional, aesthetic, environmental, semantic and social factors. - Economic. For example, designers not paying attention to design standards or enclosure may create an unsafe environment. Also, the factor of police visibility and surveillance in improving women's sense of security should be given more attention, so each of these factors should be properly recognized and prioritized in terms of importance in order to achieve a safe and favorable environment.

Conclusion: The results showed that architectural-physical variables with a direct effect (0.938) and semantic and semiotic factors with a direct effect (0.131) have explained the most and the least impact on improving women's sense of security in the complexes of Bushehr city. These important factors should be considered in the architecture of new residential complexes. Based on the average results of the group test; The sense of security is higher in Baghe Nar complexes (average 28.04), Sina complex (average 25.33), Vahdat complex (average 25) and Marwarid (24.75), respectively. Residents of Baghe Nar and Morwarid complex have the highest and lowest sense of security, respectively, compared to other

complexes. The sense of security is different based on gender in the Morwarid complex, and women need to increase their sense of security.

Keywords: Feeling of Security, Crime Prevention, Residential complexes, Bushehr.

---

* (Corresponding Author) vahideh.hodjati@gmail.com

